א גוט מארגן, זונטאג פרשת חיי שרה, כ״א מרחשון תשפ״ז. א פרייליכן, לעכטיגן און געבענטשטן גוט מארגן; א פרייליכן, לעכטיגן און געבענטשטן טאג; א פרייליכן, לעכטיגן און געבענטשטן וואך; און א פרייליכן, לעכטיגן און געבענטשטן תמיד.

## יעדער איד איז אן אות אין א ספר תורה

איידער מיר הייבן אן היינט דעם שיעור, דארף מען אונז מסביר זיין צו וועמען מען רעדט דא. מען רעדט צו אידישע קינדער. וואר זענען אידישע קינדער?

דער הייליגער רבי יוסף יצחק פון ליובאוויטש, דער ריי״ץ זצוקללה״ה, האט געזאגט אז **יעדער איד איז אן אות אין א ספר תורה**. אבער נישט ווי אותיות וואס ווערן געשריבן אויף פארמעט, וואס מען קען שנעל אראפשיילן, נאר ווי אותיות וואס זענען אריינגעקריצט אין א שטיין, וואס מען קען נישט אויסמעקן. אזוי שטארק איז יעדער איד אן אות אין א ספר תורה – אריינגעקריצט אזוי ווי מען קראצט אריין אין א שטיין, וואס מען קען בשום אופן נישט אויסמעקן.

נאר וואס דען? עס מאכט זיך אמאל אז עס גייט ארויף דערויף שטויב, און צוליב דעם שטויב זעט מען נישט דעם אות. וואס דארף מען סך הכל טון? מען דארף אראפקלאפן דעם שטויב, און דעמאלטס וועלן די אותיות נתגלה ווערן פונקט ווי פריער.

מיר רעדן יעצט צו הייליגע און לעכטיגע אידישע קינדער. מיר זענען בחינת ״אלקי נשמה שנתת בי טהורה״, מיר זענען אויסגעקריצט מתחת כסא הכבוד. הייליגע נשמות און הייליגע גופים. מיר זענען אן אות אין די תורה; מיר זענען א לעכטיגקייט, א לויטערקייט, א דערהויבנקייט און א הייליגקייט וואס מען קען נישט אויסמעקן.

אויב עס איז ארויפגעגאנגען אביסל שטויב דערויף, קלאפט מען עס אפ. מען נעמט א פייכטע שמאטע און מען ווישט עס אפ, און דער גלאנץ קומט צוריק ארויס.

אז מען זאגט דברי תורה פון אשב״ש – אמונה, שלום, בטחון און שמחה, מיט פנים מאירות מפי ספרים וסופרים – דאס וואשט אראפ דעם שטויב און ברענגט ארויס דאס אמת׳ע פינטעלע איד, דעם אות אין ספר תורה. דעם לעכטיגן איד, דעם פרייליכן איד, דעם דערהויבענעם איד, די לויטערע און ריינע נשמה קדושה וטהורה, דעם שמחה׳דיגן איד. הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער.

## די פרשה פון שידוכים און די סגולה פון אמונה פשוטה

אין די וואכעדיגע פרשה איז דא א ״קרן לדוד״ וואס לערנט אונז א געוואלדיגע מוסר השכל, וואס דאס איז דער פשט פון אמונה פשוטה בין אדם לחבירו.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, מיר ווייסן אלע אז עס איז דא א געוואלדיגער קריזיס אין שידוכים. מיר ווילן היינט אביסל ארומרעדן איבער דעם ענין פון שידוכים, און אין דעם זכות זאל מען קענען מבשר זיין בשורות טובות, ישועות ונחמות – שידוכים, שידוכים, שידוכים, אמן כן יהי רצון.

עס שטייט אין די וואכעדיגע פרשה דער שידוך פון יצחק אבינו מיט רבקה אמנו. דאס אליין איז שוין א סגולה פאר שידוכים.

**יעדער וואס זוכט סגולות פאר שידוכים זאל דורכלערנען די פרשה: די מענער דעם חומש מיט רש״י און די מפרשים, און די פרויען די פשוט׳ע ״צאינה וראינה״ וואס פארציילט די מעשה פון די פרשה, און אינזין האבן אלס א סגולה פאר א זיווג הגון בקרוב ממש**.

עס שטייט אין די וואכעדיגע פרשה אז אליעזר עבד אברהם איז געווען דער שליח צו מאכן דעם שידוך. וועלן אליעזר האט געהערט אז זיי זענען מסכים צום שידוך, ״וישתחו ארצה לה׳׳ – ער האט זיך געבוקט פארן אייבערשטן. זאגט רש״י: מכאן, פון דא לערנט מען ארויס אז מען דארף דאנקען און לויבן דעם אייבערשטן אויף א בשורה טובה.

לכאורה איז דא א קשיא, פרעגט דער קרן לדוד: עס שטייט דאך שוין פריער, וועלן ער האט געטראפן רבקה און געוואויר געווארן אז זי איז פון אברהם אבינו׳ס משפחה, ״ויקד האיש וישתחו לה׳׳. פארוואס שרייבט נישט רש״י הקדוש שוין דארט אז חז״ל לערנען ארויס אז מען דאנקט דעם אייבערשטן אויף א בשורה טובה, אזוי ווי מיר זענען ביי אליעזר? פארוואס האט מען געדארפט ווארטן ביז יעצט וועלן זיי האבן מסכים געווען צום שידוך?

אויף דעם זאגט דער קרן לדוד אזוי: פון דארט איז נאכנישט קיין ראיה אז מען דאנקט אויף א בשורה טובה. דארט זעט מען נאר אז ער האט מצליח געווען, און מען דאנקט דעם אייבערשטן וועלן א מענטש איז מצליח. אבער דארט איז נאכנישט געווען קיין

״בשורה טובה״; די בשורה טובה איז ערשט געווען דא, ווען די משפחה האט מסכים געווען צום שידוך.

פרעגט אבער דער קרן לדוד א צווייטע קשיא: דארף מען טאקע ארויסלערנען פון א פסוק אז מען דארף דאנקען דעם אייבערשטן אויף א בשורה טובה? איז דען דא א ספק דערין? האט א איד א שאלה צי מען דארף דאנקען און לויבן דעם אייבערשטן אויף א גוטע בשורה? אן דעם פסוק וואלט איינער געטראכט אז מען דארף נישט דאנקען? אויף יעדע זאך דארף מען דאך דאנקען און לויבן דעם אייבערשטן!

## זיך מיטפרייען מיט א צווייטנ׳ס שמחה מיט אמונה

אויף דעם זאגט דער קרן לדוד א געוואלדיגע און טיפע תשובה. חז״ל זאגן אויפן פסוק אין תהלים ק״א, וואו דוד המלך זאגט ״חסד ומשפט אשירה״ (ווי עס שטייט אין מסכת ברכות ס׳ ע״ב): אויב עס איז חסד – אשירה, ווען דער אייבערשטער טוט מיט מיר חסד, זינג איך; ומשפט – אשירה, אפילו ווען דער אייבערשטער טוט מיט מיר חלילה דינים, זינג איך אויך. ווייל ״בכל מדה ומדה שמודד לך״ – אין יעדן אופן וויאזוי דער אייבערשטער פירט זיך מיט מיר, נישט קיין חילוק וואס, ווען און וויאזוי – ״הוי מודה לו במאד מאד״, דארף איך אים זייער שטארק דאנקען.

זאגט אבער דער קרן לדוד: עס איז דא א חילוק צווישן חסד און משפט. מקבל זיין פאר זיך באהבה אלעס וואס דער אייבערשטער טוט, און גלייבן באמונה שלימה אז פונעם אייבערשטן קומט נישט ארויס קיין שלעכטס נאר גוטס, דאס דארף מען טון אויף יעדן אופן.

אבער דאס איז אלעס נאר פאר זיך אליין. ווען עס קומט אבער צו א צווייטן איד וואס האט צער, דארף מען זיך משתתף זיין אין זיין צער. יענעמ׳ס צער טאר איך נישט מקבל זיין באהבה; מיין אייגענעם צער דארף איך מקבל זיין באהבה, און יענער דארף זיין צער מקבל זיין באהבה, אבער איך דארף מיך משתתף זיין מיט יענעמ׳ס ווייטאג.

אבער ווען מיין חבר האט א גרויסע ישועה, דעמאלטס קען איך זיך פרייען צוזאמען מיט אים. יעצט זענען מיר גלייך: ווען יענער האט א צרה, לא עלינו, דארף ער עס מקבל זיין באהבה און איך דארף מיך משתתף זיין אין זיין צער, אבער ווען מיין חבר האט א שמחה אדער א ישועה, זענען מיר ביידע בשמחה און מיר זענען זיך משתתף אין די שמחה.

פאר זיך אליין שטייט אין תהלים ל״ד, וואו דוד המלך זאגט: ״אברכה את ה׳ בכל עת״ – איך דאנק און לויב דעם אייבערשטן אין יעדע צייט, צי עס איז חסד צי עס איז משפט, ״תמיד תהלתו בפי״. אבער ״בה״ – ווען עס איז מדת הרחמים – ״תתהלל נפשי״, דעמאלטס קען איך דאנקען דעם אייבערשטן אפן, און אויך ״ישמעו ענוים וישמחו״ – אנדערע ערליכע אידן קענען זיך מיט מיר מיטפרייען. דארט ווערן מיר אלע גלייך אויף גלייך.

**מען דארף זיך שטענדיג פרייען מיט יענעמ׳ס שמחה, אפילו ווען איך האב נישט קיין שייכות דערמיט און אפילו עס האט גארנישט מיט מיר**. אזוי שרייבט דער ״קרן לדוד״, אז א איד דארף זיך פרייען מיט יענעמ׳ס שמחה כאילו עס איז זיין אייגענע שמחה, און דאס זעלבע מיט יענעמ׳ס צער, כאילו עס איז זיין אייגענער צער.

זאגט אבער דער קרן לדוד, אז עס איז נישט קיין אזא גרויסע עבודה זיך צו פרייען מיט א חבר׳ס שמחה ווען יענער פרייט זיך; פארוואס זאל איך זיך טאקע נישט מיטפרייען מיט אים? וואס פעלט עס מיר אויס נישט צו זיין פריילידך? אבער, זאגט ער, עס מאכט זיך אמאל אז א צווייטער איד האט א גרויסע שמחה און א גרויסע ישועה, אבער דער אנדערער מענטש טראכט ביי זיך אז יענער האט אים עפעס צוגענומען. למשל, מען האט דיר אנגעטראגן א גוטן שידוך פאר דיין טאכטער, א גאר חשוב׳ער שידוך, און זאכן רוקן זיך פאראויס, און דו האפסט שוין אז עס גייט זיך ענדיגן בשעה טובה. דו שטייסט און ווארטסט צו הערן דעם ״יא״ פון יענע צד, דו ווארטסט שוין ביים טעלעפאן: ווען וועט שוין דער שדכן רופן מעלדן דעם ״יא״? צום סוף באקומסטו א רוף פון דיין חבר, און דיין חבר זאגט דיר: ״זרח, עס קומט מיר א מזל טוב! איך וויל דו זאלסט אריבערקומען, ברוך הוי׳ ברוך הוא וברוך שמו, איך מאך א שידוך מיט מיין טאכטער, א גאר חשוב׳ער בחור פון א גאר חשוב׳ער משפחה.״ דו פרעגסט אים: ״נו, ווער? ווער איז עס?״ און ער זאגט דיר דעם נאמען – עס איז טאקע דער מחותן און דער בחור אויף וועמען דו האסט געווארט צו הערן א ״יא״. **אין אזא פאל דארפסטו מיט אמונה פשוטה און תמימות זיך משתתף זיין אין דיין חבר׳ס שמחה**.

די מעשה איז געווען ביי אליעזר עבד אברהם. אליעזר האט געוואלט האבן יצחק פאר אן איידעם און ער האט שטענדיג געהאפט דערויף. וועו ער איז ארויסגעפארן זוכן א שידוך פאר יצחק, האט ער געזוכט מיט תמימות, אבער ער האט נאך אלץ געהאפט בלב ובידיעה אז מען וועט נישט טרעפן. נאכדעם וואס מען האט געטראפן א שידוך פאר יצחק – נישט אליעזר'ס טאכטער, נאר בתואל'ס טאכטער – האט ער זיך געפרייט מיט יענעמ'ס שמחה. אפילו וועו ער האט געטראכט אז ער אליין וואלט עס געקענט באקומען און עס האט אויסגעזען כאילו ער האט עפעס פארלוירן, האט ער זיך דאך מיטגעפרייט מיט זיין חבר, ווייל ער האט געוואוסט אז ער פארלירט גארנישט. אלעס וואס איך האב גיט מיר דער אייבערשטער, און וואס איך דארף האבן גיט מיר דער אייבערשטער, און וואס דער אייבערשטער גיט מיר נישט, דארף איך נישט האבן.

**הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, מיר דארפן צאמנעמען אונזערע כוחות און זיך משמח זיין בשמחתן של חברים. איינער וואס האט נאכנישט קיין קינדער, לא עלינו – דער אייבערשטער זאל העלפן ער זאל שוין זוכה זיין צו קינדער – דארף זיך פרייען מיט זיינע ברידער, שוועסטער, חברים און בני משפחה, און מיט גאנץ כלל ישראל. מען דארף זיך באמת מיטפרייען מיט יענעמ'ס שמחה און נישט זיין פארביטערט אדער פארזויערט. דער אייבערשטער וויל מיר זאלן הארעווען אויף אונזערע מדות, לעבן מיט אמונה ותמימות, און גלייבן אז אלעס איז פונעם אייבערשטן. דאס קינד פון דיין חבר איז נישט צוגענומען געווארן פון דיר; דאס איז פשוט נישט דיין קינד. מען דארף זיך פרייען בשמחתן של חברים.**

דא זאגט רש"י הקדוש, אז מען האט געזען אז נאכדעם וואס דער שידוך איז געווארן, האט אליעזר זיך געבוקט און געדאנקט און געלויבט דעם אייבערשטן. **פון דא לערן איך ארויס אז מען דארף מודה זיין אויף א בשורה טובה, אפילו עס איז א בשורה טובה פון מיין חבר, און אפילו איך האב געמיינט אז די בשורה טובה וועט קומען צו מיר. מען דארף זיך פרייען מיט אלע שידוכים פון די ברידער, שוועסטער, בני משפחה און חברים, אפילו וועו ביי אונז אליין וואלט מען נאך אויף שידוכים. דאס גייט אן סיי פאר די עלטערן און סיי פאר די בחורים און מיידלעך. דאס איז אמונה פשוטה, דאס איז תמימות'דיגע אמונה, און דאס איז וואס דער אייבערשטער וויל פון אונז.**

און הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, **דאס איז די גרעסטע סגולה פאר שידוכים**.

די פארזויערטקייט און די אומפארגינערישקייט זענען א חסרון אין אמונה וואס צוברעכט אונזער שמחה; עס ברענגט עצבות און מרה שחורה, און עס פארביטערט סיי מיר און סיי יענעם.

עס מאכט זיך אפט אז וועו א ברודער מאכט חתונה און דער אנדערער ברודער האט נאך קינדער אין שידוכים, וועלט עס א פארביטערטע חתונה. אדער וויל יענער נישט קומען מיט זיינע קינדער, אדער קומט ער אזוי פארווייטאגט אז דער בעל שמחה שפירט א גאנצן צייט אז מען דארף דעם ברודער אדער די שוועסטער מכבד זיין, זיך באהאלטן, און נישט זאגן אדער טון געוויסע זאכן.

**הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, דאס איז א חסרון אין אמונה. א איד דארף זיך משתתף זיין אין יענעמ'ס שמחה כאילו עס איז זיין אייגענע שמחה, און פילן דעם צער פון א חבר ווי זיין אייגענעם צער. אפילו וועו עס פעלט דיר אליין, זאלסטו ארויסווייזן שמחה און זיך משתתף זיין, און דאס איז די גרעסטע סגולה צו האבן אן אייגענע ישועה.**

## די כוח פון סבלנות און גוטע מדות א מעשה פונעם תלמיד פון הגאון רבי אברהם גענאכאווסקי זצ"ל

א איד האט פארציילט א הפלא'דיגע מעשה; ער איז א תלמיד פון רבי אברהם גענחאווסקי זצ"ל, וואס איז געווען א גאון עולם און א צדיק תמים. ער פארציילט אז עס איז אים שווער געגאנגען מיט שידוכים, ער האט שוין געהאלטן כמעט ביי די דרייסיג יאר. ענדליך איז ער ארויסגעגאנגען – ער איז דאך א ליטווישער, מען גייט ארויס עטליכע מאל – ער האט זיך געטראפן מיט א מיידל, און עס האט אנגעהויבן אויסקוקן ווי ענדליך קומט ער אן צום זיווג הגון מן השמים. מען האט שוין געהאלטן ביי די לעצטע מאל וואס זיי גייען זיך טרעפן, כדי מחליט צו זיין צי מען וויל מאכן דעם שידוך בעזרת ה' ובסיעתא דשמיא.

מען האט אפגעמאכט א זמן, און דער בחור איז אהין געגאנגען. ער האט געוואוסט אז אויפן וועג קען זיין אסאך טראפיק און די רייזע קען זיין שווער, ממילא איז ער ארויסגעפארן ענוג פרי. ער איז אנגעקומען פיל פאר דער צייט וואס ער האט זיך געדארפט טרעפן מיט דער מדוברת. איז ער אריין אין א בית המדרש, און בשעת'ן זיך דרייען דארט האט ער געטראפן א ספר

וואס ער האט נאך קיינמאל נישט געזען. ער עפנט דעם ספר און זעט אז עס רעדט פון סבלנות – די גרויסקייט און דער ענין פון דער מדה פון סבלנות. עס זענען דארט געווען משלים וויאזוי א מענטש דארף זיך פירן, אז "סייג לחכמה שתיקה", נישט אויסשיסן מיט כעס, נישט האבן קיין טענות, נישט איינטיילן פאר אנדערע מענטשן, און נישט זיין פארווייטאגט אויף אנדערע, נאר סובל זיין און נאכאמאל סובל זיין. דאס איז די שענסטע און גרעסטע מדה. איינער וואס האט נישט קיין סבלנות איז א כעסן, אבער איינער וואס האט סבלנות און קען איינהאלטן דעם כעס איז א זיסער מענטש; ער איז מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות און מיט א פנים מאירות. אזוי האט ער דארט געלערנט דעם מוסר אויפ'ן ענין פון סבלנות,

ביז עס איז געקומען די צייט וואס ער האט געדארפט גיין. למעשה, ער ווארט פופצן מינוט און דאס מיידל קומט נישט אן. א האלבע שעה, א שעה, און זי איז נאך אלץ נישט דא. נאך א שעה און א האלב שעה איז דאס מיידל ענדליך אנגעקומען און זיך זייער אנטשולדיגט, זאגנדיג אז עס איז געווען א שווערע טראפיק. בטבע וואלט ער איר געגעבן א פסק: "דו האסט דאך געוואוסט אז עס קען זיין טראפיק, פארוואס האסטו נישט געקענט ארויספארן פריער?" בטבע קען זיין אז ער וואלט געוויזן כעס, עגמת נפש, אדער אן אומצופרידנקייט.

למעשה האט ער דאך פונקט דעמאלט געלערנט אין א ספר איבער סבלנות און גוטע מדות, דעם ספר "פנים יפות", האט ער איר געזאגט: "נו, ס'איז גארנישט קיין פראבלעם; ס'איז זייער א נארמאלע זאך אז א מענטש ווערט שטעקן אין טרעפיק, אלעס איז זייער גוט, אלעס שטימט, ס'איז אלעס פיין." ער איז באמת מיט א ווארעמקייט, מיט א שמייכל און רואיגערהייט ווייטער געגאנגען.

די מיידל האט זיך צו אים אנגערופן אזוי: "לאמיר דיר עפעס זאגן, איך האב זיך שוין געטראפן מיט דיר עטליכע מאל, און עס האט מיר אויסגעזען ווי דו האסט א געוויסע אנגעצויגנקייט. איך האב נישט געווואוסט יא אדער ניין." זי האט דעריבער מחליט געווען אים אויסצופרואווען. דאס מאל, ווען מען האט אפגעמאכט זיך צו טרעפן און דערנאך מחליט זיין יא א שידוך אדער נישט א שידוך, האט זי באשלאסן אז זי גייט אנקומען שפעט, כדי צו זען וויאזוי ער ווערט זיך אויפפירן. אויב ער ווערט איר באליידיגן, ווייזן אומצופרידנקייט, איר געבן א פסק, אדער טון סיי וואס וואס ווייזט אז ער האט נישט קיין סבלנות, ווערט זי עס אפלאזן און נישט גיין ווייטער מיט'ן שידוך.

"למעשה," זאגט זי אים, "האסטו דורכגעמאכט די בחינה מיט אזא רואיגקייט און מיט אזא שמייכל." כאטש זי איז אנגעקומען שפעט, האט ער איר אזוי שיין אויפגענומען, מקבל געווען דעם תירוץ, און נאך צוגעלייגט א ווארעם ווארט מיט א געשמאקן שמייכל; זי איז דעריבער מסכים צו גיין ווייטער מיט'ן שידוך. האט ער איר געזאגט: "פיין, מארגן בעזרת השם, בסיעתא דשמיא, ווערט מען מאכן די החלטה צו שלוסן דעם שידוך."

ווען ער איז אהיימגעקומען, איז ער אריינגעגאנגען צו רבי אברהם גענעכאווסקי און געזאגט: "ראש ישיבה טייערער, דער אמת איז דאך אז זי האט גוט געזען אז איך האב נישט קיין סבלנות, נאר וואס דען? פונקט האב איך געלערנט דעם ספר, ממילא האב איך זיך געקענט באהערשן. איך האב מורא אז איך גיי איר אויסנארן. איך וויל נישט גיין אזוי צום שידוך; איך דארף זיין אמת'דיג און איך וויל נישט מאכן קיין מקח טעות."

האט רבי אברהם גענעכאווסקי געזאגט: "דאס איז נישט קיין מקח טעות. האסט געלערנט אין א ספר און האסט עס שוין איינמאל מקיים געווען, יעצט קומט ארויס דער אמת'ער איד, ווייל דער אמת'ער איד איז א סבלן און האט גוטע מדות. דער אמת'ער איד איז אן אות אין א ספר תורה; האסט שוין אראפגעווישט די שמוץ, האסט געלערנט מוסר, האסט מקבל געווען א נייע דרך און א נייע הנהגה. דו ביסט א נייע מענטש, דו ביסט נתהפך געווארן לאיש אחר, דו קענסט גיין מאכן דעם שידוך און ס'איז נישט קיין שום טעות."

שלום בית און דאס איידעלע קול פון א חתן און כלה

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, **סבלנות – צו זיין סובל – איז א יסוד ביי א געזונטן, ערליכן און הייליגן איד. צו זיין סובל אלעס וואס דער אייבערשטער טוט מיט אונז; זיך אליין סובל זיין, און סובל זיין אלעס ארום זיך**: עלטערן די קינדער און קינדער די עלטערן, מחנכים און מחנכות די תלמידים און תלמידות, און די תלמידים און תלמידות די מחנכים און מחנכות – סובל זיין אלע אידן. דאס קומט פון אמונה פשוטה. אז מען לעבט מיט אמונה פשוטה, פרייט מען זיך מיט א חבר, מען פרייט זיך מיט יענעמ'ס נאטורן, מיט יענעמ'ס כאראקטער, מיט יענעמ'ס השקפות און מיט יענעמ'ס דעת.

**איך בין איך און איך פריי מיך מיט מיר, און יענער איז יענער און איך פריי מיך מיט יענעם** – כל זמן מען האט די השקפות התורה, פארשטייט זיך.

**הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, וויאזוי וואלט אויסגעקוקט אונזער שלום בית, אונזער אהבה, אחוה, שלום ורעות צווישן עלטערן און קינדער, ברידער און שוועסטער, שוואגערס און שוועגערינס, שכנים און חברים, וועו מען לעבט אזא גאלדענעם לעבן, א לעבן וואו מען פרייט זיך און מען פארגינט אלעס פאר יענעם? מען פרייט זיך מיט יענעם, און יענעמ"ס צער טוט מיר ווי כאילו עס וואלט געווען מיין אייגענער צער, און איך פריי מיך מיט יענעמ"ס שמחה ווי עס וואלט געווען מיין שמחה; יענעמ"ס ישועות זענען מיינע ישועות, און דאס זעלבע מיט יענעמ"ס נאטורן – יענעמ"ס וועג פון עסן, רעדן, טרינקען, גיין און באווועגונגען**.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, מיר זאגן פאר יעדע חתן און כלה א הפלא'דיג ווארט. מען זאגט ביי די שבע ברכות: "קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול מצהלות חתנים מחופתם". "קול ששון וקול שמחה" ווייסט יעדער איינער וואס דאס מיינט, און "קול מצהלות חתנים מחופתם" ווייסט מען אויך וואס עס מיינט. אבער וואס מיינט "קול חתן וקול כלה"? וואסערע סארט "קול" איז דא ביי א חתן און כלה?

די תשובה אויף דעם האב איך אמאל געזען נאכברענגען פון איינעם פון די פריערדיגע צדיקים, וואס האט געזאגט אזוי: יעדער איינער ווייסט וויאזוי א חתן און כלה שמועסן אין יחוד שטוב, וויאזוי מען שמועסט די ערשטע נאכט אינדערהיים, דעם ערשטן טאג און די גאנצע שבע ברכות: שטיל, מיט סבלנות, מיט ווארימקייט, מיט שמייכלען, מיט ליבשאפט, מיט געפיל און מיט חשיבות; מען הייבט נישט אויף דאס קול, מען רעדט שיין און מען רעדט רואיג.

אויף דעם זאגט מען ביי די ברכה: דו ווילסט לעבן דיין גאנצע לעבן א "קול ששון וקול שמחה"? דו ווילסט דאס גאנצע לעבן לעבן א "קול מצהלות חתנים מחופתם", נישט נאר איין טאג? זאלסטו שטענדיג האבן אין שטוב א "קול חתן וקול כלה". זאל מען שטענדיג רעדן שיין, שטיל, איידל, מיט סבלנות, מיט חשיבות, מיט רעספעקט און מיט אהבה, דעמאלטס וועט שטענדיג בלייבן ביי אייך אין שטוב א קול ששון וקול שמחה.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, מען דארף טון שידוכים און מען דארף עוסק זיין אין שידוכים. אבער די ערשטע זאך איז צו וויסן אז יעדער איד איז הייליג, לעכטיג און טייער. צו וויסן אז די סגולה פון בין אדם לחבירו און די סגולה פאר ישועות איז: סבלנות, ליב האבן, ארויפקוקן, שעצן, פארגינען, און געבן חיות און כבוד נישט פאר זיך – נאר פאר יענעם.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, בעזרת השם בסיעתא דשמיא וועט מען מארגן ממשיך זיין. דער אייבערשטער זאל העלפן מען זאל ביזדערווייל הערן בשורות טובות, ישועות ונחמות, אך טוב וחסד, און א לעכטיגן תמיד, אמן כן יהי רצון.

## דער חיוב פון כיבוד אשת האב און בעל האם

כיבוד אב ואם, צען מינוט, די אכט און דרייסיגסטע שיעור.

די גמרא ברענגט אין מסכת כתובות דף ק"ג: תנו רבנן, בשעת די פטירה פון רבי'ן האט ער געזאגט אז ער דארף האבן זיינע קינדער. וועו די קינדער זענען געקומען, האט ער געזאגט: "איר זאלט זיין געווארנט אין דעם כבוד פון ענקער מאמע." אזא צוואה האט רבי איבערגעלאזט פאר זיינע קינדער. פרעגט די גמרא: מכבד צו זיין א מאמע איז דאך א דאורייתא? ענטפערט די גמרא, אז זי איז נישט געווען זייער מאמע, נאר זי איז געווען די ווייב פון זייער טאטן. רבי האט נאכאמאל חתונה געהאט, און דאס איז געווען די ווייב פון זייער טאטן און נישט זייער אייגענע מאמע.

פרעגט די גמרא: **די ווייב פון א טאטן איז מען דאך מחויב מכבד צו זיין מדאורייתא**, ווייל עס שטייט "כבד את אביך ואת אמך", און **די ווארט "את" קומט לרבות אשת אביך – דאס לערנט ארויס אז מען דארף אויך מכבד זיין די ווייב פונעם טאטן; "ואת אמך" קומט לרבות בעל אמך – דאס לערנט ארויס אז דעם מאן פון דער מאמע, אפילו אויב עס איז נישט זייער טאטע, דארף מען אויך מכבד זיין.** די איבריגע ו' (ואת) איז מרבה דעם עלטערן ברודער, אחיך הגדול. קומט דאך אויס אז מען איז מחויב מדאורייתא, פרעגט די גמרא: אויב מען איז סייווי מחויב מכבד צו זיין די ווייב פון דעם טאטן און דעם מאן פון דער מאמע, וואס האט רבי געדארפט איבערלאזן אויף דעם א ספעציעלע צוואה?

ענטפערט די גמרא: דער חיוב איז נאר כל זמן דער טאטע אדער די מאמע לעבן, אבער וועו זיי גייען אוועק פון דער וועלט,

דעמאלטס איז מען שוין נישט מחויב מכבד צו זיין זייער ווייב אדער זייער מאן.

## די מקורות אין די ראשונים און אין שולחן ערוך

עס ווערט געברענגט אין מסכת כלה און אין מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי די הלכה, אז חייב אדם לכבד – א מענטש איז מחויב מכבד צו זיין די ווייב פונעם טאטן און דעם מאן פון דער מאמע. און אזוי ווערט געפסק'נט אין שולחן ערוך סימן ר"מ סעיף כ"א. זייער אסאך ראשונים לערנען אפ די גמרא פשוטו כמשמעו, אז מכבד צו זיין די ווייב פון דעם טאטן און דעם מאן פון דער מאמע איז א מצות עשה דאורייתא.

**אינעם רמב"ם, פערק ו' פון הלכות ממרים הלכה ט"ו, שטייען די ווערטער: "חייב אדם" – א מענטש איז מחויב – "לכבד את אשת אביו אף על פי שאינה אמו", און די זעלבע זאך דעם בעל אמו, אפילו אויב עס איז נישט זיין טאטע.**

וויאזוי זעט מען אז דער רמב"ם האט אפגעלערנט אז עס איז דאורייתא? ווייל גלייך דערנאך זאגט דער רמב"ם: "ומדברי סופרים" – און מדרבנן – איז א מענטש מחויב מכבד צו זיין זיין עלטערן ברודער אזוי ווי מען איז מחויב מכבד צו זיין א טאטן. וויבאלד דער רמב"ם ענדיגט צו נאר ביי "אחיו" אז דאס איז מדרבנן, איז משמע אז די ווייב פון א טאטן און דער מאן פון א מאמע איז א חיוב מדאורייתא. און אזוי קומט אויך אויס אינעם כסף משנה.

דער כסף משנה זאגט, אז דער רמב"ם האט אפגעלערנט די גמרא אז מען איז עס מרבה פון "את", אז עס איז א געהעריגע דרשה און עס איז א דאורייתא. און וואס איז מיט א ברודער? א ברודער, וויבאלד מען לערנט עס נאר ארויס פון אן איבריגע ו', האבן עס די ראשונים אנגענומען פאר א דרבנן.

דער רדב"ז פסק'נט אויך אז כיבוד אשת האב ובעל האם איז א דאורייתא, און אזוי פסק'נט אויך דער רמב"ן. אזוי שטייט אויך אין ספר חרדים פרק ו' און פרק י"ב.

## צי איז עס א חלק פון כיבוד אב אדער אן עקסטערע מצוה

אין ספר מאה שערים למהר"א קאפישאלי, וואס איז געווען א בן דורו פונעם הייליגן בית יוסף, שרייבט ער בלשון זו: וועגן דעם האט די תורה הקדושה מחייב געווען א קינד מכבד צו זיין די ווייב פון זיין טאטן, און די זעלבע זאך דעם מאן פון דער מאמע, כאטשיג זי איז נישט זיין מאמע און כאטשיג ער איז נישט זיין טאטע.

**להלכה קומט אויס, אז א חלק פון די מצוה פון כיבוד אב און א חלק פון כיבוד אם איז מכבד צו זיין זייער ווייב אדער זייער מאן. דאס איז א חלק, עס איז א מצוה אינאיינוועניג אין די מצוה פון כיבוד אב, ווייל "אשתו של אדם כגופו" – א מאן און א פרוי זענען אזוי ווי איין גוף.**

דער מנחת חינוך, מצוה ל"ג, שרייבט אויך אז מכבד צו זיין אשת אב ובעל אמו – די ווייב פון דעם טאטן און דעם מאן פון דער מאמע – איז מן התורה.

אזוי שטייט אויך אין שו"ת תשובה מאהבה, און דער חפץ חיים ברענגט אין זיין פתיחה להלכות לשון הרע, אז ווען איינער רעדט לשון הרע אויף די ווייב פון דעם טאטן אדער אויף דעם מאן פון דער מאמע, איז ער עובר אויף די מצות עשה פון כיבוד אב.

פון דעם זעט מען אז זייער אסאך ראשונים און אחרונים האבן אנגענומען להלכה למעשה – און אזוי איז פשטות די לשון אין שולחן ערוך – אז עס איז א דאורייתא. דער מאירי זאגט אבער אז עס איז נאר א דרבנן, און דער פסוק איז בלויז אן אסמכתא; אזוי האלט דער מאירי, און עטליכע פוסקים האבן אנגענומען אזוי ווי אים.

על כל פנים, עס איז א מצות עשה דאורייתא לויט רוב הראשונים און אסאך אחרונים. א מצות עשה מדרבנן איז עס לכל הפחות לכולי עלמא, אז א מענטש איז מחויב מכבד צו זיין דעם מאן אדער די ווייב פון זיין טאטע אדער מאמע.

דער רמב"ן שרייבט קלאר אז די מצוה און דער חיוב קומען ווייל דאס איז די מצוה פון כיבוד אב און כיבוד אם.

דער מהר"ם שיק אויף תרי"ג מצות, מצוה ל"ג, שרייבט אבער אז בעצם איז עס נישט סתם א חלק פון כיבוד אב ואם, נאר עס איז אן עקסטערע מצוה אויף זיי, ווייל מען זאגט "אשתו כגופו".

וואס איז די נפקא מינה? אויב דער טאטע איז מוחל אז מען זאל איר נישט מכבד זיין, אדער די מאמע איז מוחל אז מען זאל אים נישט מכבד זיין, צי קענען זיי דאס טון? אויב עס איז א חלק פון די מצוה פון כיבוד אב און כיבוד אם, קענען זיי מוחל זיין. אבער אויב עס איז אן עקסטערע מצוה ווייל אשתו כגופו (און דאס זעלבע ביי דעם בעל וואס איז ווי דער גוף פון דער מאמע), און ממילא איז עס אן עקסטערע מצוה וואס מען לערנט ארויס

פונעם ווארט "את", קען דער טאטע אדער די מאמע נישט מוחל זיין אויף זייער ווייב'ס אדער מאן'ס חשבון.

דער רמ"א אין דרכי משה אות ז' איז טאקע מסופק אין דעם, צי א טאטע קען מוחל זיין פאר זיינע קינדער וואס זענען געבוירן געווארן פון זיין ערשטע ווייב, אז זיי זאלן נישט דארפן מכבד זיין זיין צווייטע ווייב. אינעם מנחת חינוך, מצוה ל"ג אות א', נעמט ער יא אן להלכה אז דער טאטע און די מאמע קענען מוחל זיין. על כל פנים, עס בלייבט א מחלוקת און א ספק דאורייתא.

## דער חילוק צווישן כיבוד און מורא ביי א שטיף-מאמע

אין הלכה ווערט אויך געברענגט, אז נאר "כיבוד" אב ואם איז א מצוה לגבי די מאן און די ווייב פון דעם טאטן און דער מאמע, אבער "מורא" גייט נישט אן; אזוי לערנען אסאך פוסקים. למעשה ברענגט דער חיד"א אין דבש לפי (מערכת א' אות ל"ה) בשם וידאל צרפתי, אז דער פסוק "איש אמו ואביו תיראו" גייט אויך ארויף אויף בעל אמו און אשת האב. ער האלט אז עס איז יא דא א חיוב פון מורא אויך.

למעשה זעט מען אז די פוסקים האבן אנגענומען אז מ'דארף מכבד זיין די אשת האב און דעם בעל אמו, פונקט ווי מ'דארף מכבד זיין דעם טאטן און די מאמע. צי עס איז א דאורייתא צי א דרבנן, זעט מען אין די פוסקים אז להלכה איז עס א חיוב גמור.

## ווען אן אייגענער טאטע אדער מאמע זענען קעגן דעם כבוד

יעצט שטעלט זיך אמאל א שאלה: אויב די קינדער זענען חלילה יתומים, איז דאך נישטא ווער עס זאל זיך באליידיגן. אבער טאמער זיי זענען נישט קיין יתומים, און די מאמע וויל נישט מ'זאל מכבד זיין דעם פריערדיגן מאן'ס ווייב, אדער דער טאטע וויל נישט מ'זאל מכבד זיין דער פריערדיגער ווייב'ס מאן – קען א קינד נישט פאלגן דעם טאטן אדער די מאמע אויב זיי לאזן נישט מכבד זיין יענעם. וויבאלד עס איז א מצוה, צי עס איז א דאורייתא צי א דרבנן, וועט עס פארעכנט אלס א מצות עשה מן התורה, און א טאטע מיט א מאמע האבן נישט קיין רעכט צו הייסן א מענטש עובר זיין אויף די תורה. אזוי ווערט געברענגט אין שו"ת תשובה מאהבה (חלק ג' סוף סימן שע"ז).

ממילא קומט אויס אז דו טארסט זיך אפילו נישט רעכענען מיט זייער ווידערשטאנד; דו דארפסט מכבד זיין דיין טאטע'ס ווייב אפילו עס טוט ווי דיין עכטער מאמע, און דו דארפסט מכבד זיין דיין מאמע'ס מאן אפילו עס טוט ווי דיין עכטער טאטע.

אוודאי, אויב דו האסט א ברירה אז זיי זאלן נישט זען, נישט וויסן און נישט באמערקן, איז דא א מצוה מן התורה מכבד צו זיין דיינע עכטע עלטערן און זיי נישט מצער זיין.

אבער זיי קענען דיר נישט געווען אדער איינטיילן גארנישט אין די דאזיגע מצוה. אין די מצוה ביסטו מחויב מן התורה, פונקט ווי אלע מצוות, און זיי האבן נישט קיין רשות אריינצורעדן; דו קענסט זיך נישט רעכענען מיט זיי, פונקט ווי דו קענסט זיך נישט רעכענען מיט זיי וען עס קומט צו שבת, יום טוב, אדער סיי וועלכע מצות עשה אדער לא תעשה. טאמער אבער דארפסטו יעצט מכבד זיין דיין עכטע מאמע וויל זי הייסט דיר עפעס טון, און אין די זעלבע צייט דארפסטו אויך עפעס טון פאר דיין טאטע'ס ווייב, קומט די מאמע שטענדיג פריער. אזוי ברענגט דער מהרש"ק (חלק ב' סימן ג'), אז כבוד אמו וכבוד אביו זענען שטענדיג פריער, וויל דאס שטייט בפירוש אין די תורה, בעת דאס אנדערע לערנט מען ארויס פון א דרשה, און וואס שטייט בפירוש איז שטענדיג פריער.

ממילא דארפן מיר וויסן אז ביי די שאלות וואס מאכן זיך זייער אפט – ווי למשל וען די טאטע'ס ווייב מאכט חתונה אירע קינדער אדער אייניקלעך, צי מען דארף גיין אדער נישט – איז עס א מצות עשה מדאורייתא לויט רוב פוסקים, און מדרבנן איז עס זיכער א חיוב גמור צו גיין, וויל מ'דארף איר מכבד זיין פונקט ווי מ'איז מכבד דעם טאטן. די זעלבע זאך וען דו מאכסט א שמחה, דארפסטו איינלאדן דיין טאטע'ס ווייב און דיין מאמע'ס מאן פונקט ווי דו לאדנסט איין דיין טאטע און מאמע, וויל דו ביסט מחויב זיי מכבד צו זיין.

## וויאזוי זיך אומצוגיין מיט קריגערייען אין צאמגעשטעלטע משפחות

אסאך מאל מאכט זיך א קריגעריי, די קינדער קומען זיך נישט אויס מיט די ווייב פונעם טאטן אדער מיטן מאן פון די מאמע, און עס זענען דא גרויסע מחלוקתן צווישן די צווי משפחות וואס מען האט צוזאמגעשטעלט. די שאלה איז וואס מען טוט אין אזא פאל?

די תשובה אויף דעם איז אזוי: ערשטנס, פארוואס זענען דא קריגערייען? וויל מענטשן ווייסן נישט די הארבקייט, אז דאס

איז א מצות עשה דאורייתא און מ׳איז מחויב זיי מכבד צו זיין. עס איז נישט בלויז ווייל דו האסט ליב דיין טאטן אז דו דארפסט מכבד זיין זיין וויב, נאר די תורה הייסט דיר עס טון. עס איז א מצות עשה מדאורייתא, אדער לכל הפחות מדרבנן, און עס איז נישטא קיין וועג ארויס. אויב מענטשן וועלן דאס וויסן, וועט זיין אסאך וויניגער מחלוקת.

**די צווייטע זאך וואס מ׳דארף וויסן איז אז מיט יעדן מענטש אין די וועלט קען מען זיך דורכקומען. וואס מיינט דאס? ווען דו ביסט מצער דיין טאטע׳ס וויב אדער דיין מאמע׳ס מאן, ביסטו עובר אויף צוויי איסורים: דו ביסט מצער דיין טאטן/מאמע און דו ביסט מצער זייערע שותפים. דאס זענען צוויי הארבע מצוות עשה׳ס.**

מ׳דארף וויסן אז די תורה הקדושה איז געגעבן געווארן פאר א איד כדי ער זאל זי קענען מקיים זיין. מ׳דארף פארשטיין די הארבקייט און וויסן אז עס איז א מצות עשה דאורייתא. דער הייליגער באשעפער האט שוין אריינגעלייגט אין די תורה, און אין די קינדער וואס דארפן דאס דורכגיין, די כוחות זיי זאלן עס קענען באווייזן. זיי דארפן נאר צוגיין מיט אן אנדערע צוגאנג. וויבאלד מ׳קוקט אויף א צווייטע חתונה פון די עלטערן כאילו דא זענען פרעמדע מענטשן, ממילא מאכן זיך די אלע קריגעריין.

**איינמאל מ׳פארשטייט אז מ׳האט יעצט באקומען א נייע מצות עשה דאורייתא אדער מדרבנן פון כיבוד ומורא, דארף מען דאס מקיים זיין מיט שמחה און מיט אלע הידורים, פונקט ווי שאקלען לולב, הערן שופר, שילוח הקן, אדער טלית און תפילין. עס איז א חלק פון די תורה, און די תורה גיט אונז די כוחות דאס צו קענען מקיים זיין. מ׳דארף מתפלל זיין און בעטן דעם אייבערשטן, מ׳דארף אריינטראכטן און טון אלעס וואס מ׳קען. ביי אונז אין ״פנים מאירות״, אויב מ׳גייט מיט דעם מהלך, קען מען זיך דורכקומען מיט די שווערסטע מענטשן אין די שווערסטע מצבים, בפרט ווען עס איז א מצות עשה דאורייתא.**

## רופן א שטיף-מאמע מיטן נאמען ׳מאמע׳ און שלום אין שטוב

מ׳דארף זיך האלטן צוזאמען, גיין אויף שמחות, און מקרב זיין די קינדער פון דעם טאטע׳ס וויב אדער דעם מאמע׳ס מאן, וויל דאס איז א חלק פון די מצוה פון כיבוד אב ואם. די עלטערן האבן צער ווען איר קריגט זיך אדער ווען עס איז דא מחלוקת אין די משפחה. די תורה הקדושה לאזט נישט קיין מחלוקת; מחלוקת איז די ארבסטע זאך, ודרכיה דרכי נועם. דער אייבערשטער שטעלט צוזאם שידוכים און משפחות, און ער גיט מיט די כוחות דאס דורכצומאכן. מיר דארפן זיך נאר מחזק זיין מיט אמונה פשוטה אז מ׳קען עס באווייזן.

עס מאכט זיך אז א טאטע האט חתונה געהאט און ער וויל מ׳זאל רופן זיין וויב ״מאמע״, אדער די מאמע וויל מ׳זאל רופן איר מאן ״טאטע״. בעצם איז עס א מצוה מן התורה דאס מקיים צו זיין, נאר וואס דען? דער עכטער טאטע אדער די עכטע מאמע קענען האבן א קפידה אויף דעם. כאטש מ׳קען זיך נישט רעכענען מיט די עלטערן ווען עס קומט צו א מצוה, איז אבער דער מנהג העולם אז אין שטוב רופט מען זיי ״טאטע/מאמע״, אבער אינדרויסן לייגט מען צו דעם לעצטן נאמען, ווי למשל ״טאטע ראזנבערג״ אדער ״מאמע גרינבוים״. מ׳לייגט צו א נאמען כדי מחלק צו זיין צווישן די עכטע עלטערן און די שטיף-עלטערן, וויל סוף כל סוף איז דא א חילוק אין די הלכה צווישן דעם חיוב צו די עכטע עלטערן און די צוגעקומענע. אבער מ׳דארף טון אלעס אין די וועלט זיי מכבד צו זיין, זיי נישט מצער זיין, און זיי געבן דעם כבוד הראוי לויט אלע הלכות פון כיבוד אב ואם.

מענטשן פרעגן צי ס׳איז דא א מציאות שבעולם אז צאמגעשטעלטע משפחות זאלן לעבן בדרך שלום. די תשובה איז אזוי: זייער אפט האבן דער טאטע און די מאמע חתונה געהאט מיט שווערע מענטשן, וואס ביי אונז רופט מען עס ״בארדערליינס״. די קינדער פון ביידע משפחות דארפן הערן די שיעורים אויף בארדערליין, די שיעורים אויף געזונטערהייט, די שיעורים אויף בין אדם לחבירו, פלאנטער, מהלך המחשבה אין דעם ספר, אדער די שיעורים פון מנוחה שלימה. דעמאלטס וועלן זיי וויסן און האבן א הדרכה, א וועג וויאזוי זיך אומצוגיין אין יעדן מצב, אין יעדן זמן, און אין יעדן מקום. מ׳דארף טון וואס מ׳קען, און מ׳קען עס מאכן, מ׳קען עס באווייזן; אויב מ׳גייט בדרך התורה, קען מען עס באווייזן.

## די הלכות פון כיבוד אב ואם ביי געגטינ׳ע עלטערן

און אז מ׳רעדט שוין פון דעם, דארף מען וויסן אז ס׳מאכט זיך אמאל וועו א טאטע און א מאמע שיידן זיך און זיי ווערן צוטיילט, **און די מאמע האלט אפ די קינדער פון גיין צום טאטן, אדער דער טאטע האלט אפ די קינדער פון גיין צו דער מאמע, צוליב פארשידענע אויסריידן. מ׳העצט די קינדער אז דער טאטע איז א שלעכטער אדער די מאמע איז א שלעכטע, אז זיי**

**טוען עבירות, אדער אז זיי זענען מזיקין בין אדם לחבירו ובין אדם למקום.**

**די קינדער דארפן וויסן אז זיי טארן נישט פאלגן די עלטערן אין דעם, זיי האבן נישט קיין שום רעכט צו פאלגן די עלטערן דערויף, אפילו נישט פאר דער בר מצוה.**

ס׳איז דא פוסקים וואס האלטן — און מיר וועלן דאס מסביר זיין אין א שפעטערדיגן שיעור — אז קינדער זענען מחויב בכיבוד אב ואם מדאורייתא. על כל פנים, מדרבנן זענען זיי זיכער מחויב, **און זיי טארן נישט פאלגן וועו דער טאטע לאזט נישט גיין צו דער מאמע אדער די מאמע לאזט נישט גיין צום טאטן. זיי זענען דעמאלט עובר אן איסור דאורייתא. דער טאטע און די מאמע האבן נישט קיין רעכט, נישט על פי תורה, נישט על פי מילי דדרך ארץ, נישט מדאורייתא און נישט מדרבנן, אפצוהאלטן די קינדער פון גיין געהעריג צום טאטן פונקט ווי צו דער מאמע, און צו דער מאמע פונקט ווי צום טאטן.**

דאס וואס מ׳האט איינגעפירט — און די דאזיגע הנהגה האט נישט קיין עכטע מקורות — דאס האבן איינגעפירט בעלי מחלוקת, געוואלדיגע גבר-אלימ׳ס, מענטשן מיט ווילדע און גוי׳אישע מיינונגען אז מ׳טיילט איין אז די קינדער גייען צו דער מאמע, און מ׳געבט פונקטליכע זמנים וועו מ׳גייט צום טאטן, און דאס אויך נאר אויב דער טאטע צאלט געלט. דאס איז הונדערט פראצענט קעגן די תורה; דאס איז נישט אויסגעהאלטן.

אייי, וועסטו פרעגן: וועו מ׳גייט אין בית דין, פסק׳נט דאך בית דין אזוי, און אזוי איז דער סדר העולם? דאס איז נאר געמאכט געווארן כדי ס׳זאל זיין א סדר. וויבאלד דער טאטע און די מאמע קריגן זיך און זענען עובר אויף די תורה, און בית דין וויל נישט אז די קינדער זאלן אויפוואקסן ווי חיות מטורפים אן קיין חינוך, האבן זיי נישט קיין ברירה און זיי מאכן א שטיקל סדר.

אבער באמת איז דאס קעגן די תורה און ס׳איז נישט אויסגעהאלטן. **א קינד דארף זיין ביים טאטן פונקט ווי ביי דער מאמע.** אוודאי דארף עס זיין אויף אן אופן אז דאס קינד זאל אויסוואקסן נארמאל און וועו מחונך כראוי. אבער דער עיקר חיוב חינוך אויף קינדער ליגט אויפ׳ן טאטן, נישט אויף דער מאמע. דער חיוב פון לימוד התורה איז אויפ׳ן טאטן, נישט אויף דער מאמע. די קינדער דארפן זיין ביים טאטן פיל מער ווי ביי דער מאמע. **די מאמעס אין אמעריקע האבן דורך דרכה של עכו״ם שולט געווען אויף די קינדער, און דאס איז קעגן די תורה.**

חוץ אויב בית דין האט טאקע גובה עדות געווען אז דער טאטע קען נישט מחנך זיין די קינדער — וואס דאס מאכט זיך זייער אפט — דעמאלטס פארשטייט זיך אז די קינדער דארפן זיין ביי דער מאמע, פשוט וויל ס׳איז נישט מעגליך צו זיין ביים טאטן.

די תורה איז דאך ״דרכיה דרכי נועם״, פונקט ווי מ׳קען מחלל שבת זיין פאר א חולה. יעדע זאך האט איר כלל און איר יוצא מן הכלל. אבער אפילו דעמאלטס דארפן די קינדער אסאך גיין צום טאטן און אסאך גיין צו דער מאמע, זיי דארפן זיין מקושר, און זיי האבן נישט קיין רעכט זיך משעבד צו זיין אדער מורא צו האבן פון דער מאמע און נישט גיין צום טאטן. וועו קינדער טוען זיך אן א צווייטע לבוש ווי דער טאטע, אדער זיי טוישן דעם נאמען, זענען זיי עובר אויף כיבוד אב ואם מדאורייתא ומדרבנן, חוץ אויב זיי בעטן רשות פונעם טאטן און ער איז מוחל. דא רעדט מען פון חמירא שבחמירות, ס׳איז נישט קיין פשוט׳ע זאכן.

ממילא דארפן סיי די עלטערן און סיי די קינדער וויסן אז מ׳דארף מחנך זיין די קינדער אויף כיבוד אב ואם. ס׳איז נישט אויסגעהאלטן די גאנצע זאך וועו מ׳שיידט זיך, אז מ׳האקט אפ אדער מ׳טיילט אפ, אדער מ׳העצט אוו מ׳דערווייטערט די קינדער פון איינע פון די עלטערן.

דער חינוך באלאנגט פארן טאטן. די מאמעס דארפן וויסן וועו זיי שיידן זיך אז די קינדער דארפן טראגן דעם נאמען פונעם טאטן, זיי דארפן האבן די מנהגים פונעם טאטן און דעם לבוש. די מאמע איז מחויב מחנך צו זיין די קינדער אויף כיבוד אב ואם אפילו וועו זי האט זיך אפגעטיילט, און דער טאטע דארף מחנך זיין די קינדער אויף כיבוד אב ואם אפילו מ׳איז אפגעטיילט.

וועו ס׳מאכט זיך שווערריגקייטן וואס זענען ממש אוממעגליך, איז די מצוה — אזוי ווי אלע מצוות התורה — אז מ׳קען נישט זאגן קיין אלגעמיינע כללים, נאר מ׳דארף יעדע זאך דן זיין פרטיות׳דיג.

דער אייבערשטער זאל העלפן אז בזכות די מצוה פון כיבוד אב ואם, און דער זכות פון מסירות נפש אויף כיבוד אב ואם, זאלן מיר אויסגעלייזט ווערן פון דעם גלות. וויל דער כח פונעם גלות, דער כח פון עשו, קומט פון דעם וואס מ׳איז נישט מקיים כיבוד אב ואם כראוי. דאס וואס ס׳איז דא אזויפיל גיטין בזמנינו,

ליידער, רחמנא ליצלן, גורם אזויפיל חולשות און נאכגעלאזטקייט אין דער מצוה פון כיבוד אב ואם, און דאס איז חלילה איינע פון די זאכן וואס זענען מעכב די גאולה. דעריבער דארף מען מאכן אויף דעם תיקונים, ובזכות זה וועלן מיר זוכה זיין צו דער גאולה שלימה במהרה בימינו, אמן.

א גוט מארגן, דינסטאג פרשת חיי שרה, כ"ג מרחשון תשפ"ז. א פריילִיכן, לעכטיגן און געבענטשטן גוט מארגן; א פריילִיכן, לעכטיגן און געבענטשטן טאג; און א פריילִיכן, לעכטיגן און געבענטשטן תמיד.

הייליגע, פריילִיכע, לעכטיגע אידישע קינדער, איר האט שוין געשמייכלט היינט? שמייכלט, שמייכלט צו יעדעם איינעם. זיי רואיג, זיי פריילִיך, און מאך יעדעם ארום דיר פריילִיך. לאז אראפ די אנגעצויגענע לופט. עס זענען נישטא קיין פחדים און נישטא קיין דאגות; מיר זענען רואיג, מיר זענען אין די הענט פונעם הייליגן באשעפער.

לאמיר באגריסן יעדעם איינעם: א גוט מארגן, וואס מאכט איר? הצלחה, ברכה און סיעתא דשמיא. א גוטן טאג, דער אויבערשטער זאל אלעס פירן ריכטיג. א גוטן אוונט, דער אויבערשטער זאל העלפן מען זאל האבן די כוחות צו גיין ווייטער. באגריסט איינער דעם צווייטן, שמייכלט, ברענגט אריין אהבה, אחוה, שלום און רעות, הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער.

## אליעזר עבד אברהם און די מדת החסד

אין די וואכעדיגע פרשה שטייט: אליעזר האט זיך געמאכט א סימן; ער גייט שטיין ביים ברונעם, און ער גייט בעטן פון איינע פון די מיידלעך וואס קומען שעפן וואסער, זי זאל געבן פאר אים און פאר זיינע קעמלען, און לויט דעם וועט ער זען וועלכע מיידל עס איז ראוי צו ווערן א כלה פאר יצחק אבינו.

די גמרא ברענגט אין מסכת תענית דף ד' עמוד א': אליעזר עבד אברהם האט געבעטן א בקשה וואס שטימט נישט, עס איז שלא כהוגן, עס איז נישט קיין ריכטיגע בקשה. אבער דער אויבערשטער האט אים דאך געהאלפן און אים געענטפערט כהוגן. ער האט געזאגט: וועלכע מיידל עס גייט מיר זאגן "הטי נא כדך", און זי גייט זאגן "טרינק, און איך גיי אויך געבן פאר דיינע קעמלען", זי זאל זיין די כלה פאר יצחק. אבער וואס וועט זיין אויב זי איז א הינקעדיגע? אדער א בלינדע? אדער א שטימע? וויאזוי ווייסט ער אז דאס מיידל וואס גייט טאקע האבן די מדות החסד, גייט זיין אן א פעלער? אבער דער אייבערשטער האט אים געענטפערט כהוגן, און למעשה איז אים געלונגען און ער האט געטראפן רבקה.

שטעלט זיך א קשיא: אין מדרש שטייט אז אליעזר עבד אברהם איז געווען א "עבד משכיל", זייער א קלוגער קנעכט. מיט וואס איז ער אזא חכם אויב ער האט געמאכט אזא סימן?

זאגט רבי יעקב גאלינסקי א הפלא'דיגע תשובה. ער זאגט אזוי: עס שטייט דאך אין מדרש אז אליעזר האט געהאט א טאכטער, און ער האט זייער שטארק געוואלט נעמען יצחק פאר אן אייִדעם. אברהם אבינו האט אים אבער געזאגט: "מען קען נישט, דו ביסט אן 'ארור' און מיין זון איז א 'ברוך', און אן ארור קען זיך נישט באהעפטן צו א ברוך."

לכאורה וואלט דאך אליעזר עבד אברהם געדארפט באליידיגט ווערן פון אזא תשובה. ער איז געווען דער זקן ביתו, ער איז געווען דער מושל בכל אשר לו ברוחניות, זיין צורה איז געווען דומה צו אברהם, ער האט געוועלטיגט איבער זיין יצר הרע פונקט ווי אברהם, ער איז געווען "דולה ומשקה מתורת רבו" – ער האט אלעס מקבל געווען פון אברהם אבינו און עס איבערגעגעבן פאר אנדערע, ווי די גמרא זאגט אין מסכת יומא דף כ"ח עמוד ב', און דא גיבט אים אברהם אבינו אזא שטופ אוועק ווייל ער איז אן ארור.

וואס נאך האט ער געקענט טראכטן? "די עובדי עבודה זרה דארטן אין זיין משפחה, די משפחה פון אברהם אבינו אין חרן, אה, זיי זענען 'ברוך'!" דאס אלעס האט ער געקענט טראכטן.

נאך מער: ער איז אנגעקומען און ער האט שוין יא געטראפן רבקה. ווי אלט איז רבקה געווען? דריי יאר אלט. ווי אלט איז יצחק אבינו געווען? פערציג יאר אלט. ער האט געקענט אפמאכן ביי זיך אז ער האט גארנישט געטראפן, ווייל א דריי יעריג מיידל הייסט נישט געטראפן.

## וואס מיינט א קלוגער קנעכט? מבטל זיין דעם רצון

די תורה זאגט אונז עדות: ער איז געווען אן עבד משכיל. וואס מיינט א קלוגער קנעכט? איינער וואס איז אן עכטער עבד. ער איז מבטל זיין דעת און זיין רצון פאר זיין בעל הבית; ער האט נישט קיין שום אייגענע נגיעות.

ער האט געזאגט פארן אייבערשטן: "דאס מיידל וואס גייט זיך אויסווייזן אז זי איז אויסגעארבעט אין מדת החסד, דאס מיידל איז א ראיה אז זי איז ראוי צו ווערן די כלה פאר יצחק", און ער מאכט נישט קיין אנדערע סימנים. פארוואס מאכט ער נישט קיין אנדערע סימנים? ווייל ער זאגט: "רבונו של עולם, איך האב דא נגיעות, איך וויל אוועקנעמען אלע מיינע נגיעות, און ממילא, רבונו של עולם, דו ברענג מיר דעם ריכטיגן שידוך. איך וויל נישט א שידוך וואס איך דארף מחליט זיין." ער האט נישט געוואלט זיין דער מחליט וויל ער האט נגיעות, און ער וויל זיך מבטל זיין אן קיין שום נגיעה. האט ער געזאגט: "רבונו של עולם, איך מאך א סימן פון חסד, און דער רבונו של עולם זאל זיין דער וואס איז בוחר."

אויף דעם האט אים דער אייבערשטער געענטפערט כהוגן. דער אייבערשטער האט געברענגט רבקה, און תיכף האט מען אים מבשר געווען די בשורה טובה אז ער איז ארויסגעגאנגען פונעם כלל פון ארור און ער איז אריין אין כלל פון ברוך, וויל ער איז געווען אן עבד נאמן. אן עבד נאמן מיינט: איך האב נישט קיין אייגענע מיינונג; אלע מיינע מיינונגען לייג איך אין א זייט, מיין גאנצער רצון איז נאר צו טון דעם רצון פונעם אדון.

## מיר זענען אלע עבדי השם

אין די תורה הקדושה שטייט: "כי לי בני ישראל עבדים". דער אייבערשטער זאגט: "עבדי הם" – מיינע קנעכט זענען זיי – "אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם". וואס מיינט "כי לי בני ישראל עבדים"? וואס מיינט "עבדי הם"? אז מיר זענען קנעכט פונעם אייבערשטן, מיינט דאס אז מיר בייגן אלע אונזערע רצונות צום רצון השם. מיר האבן נישט קיין שום אנדערע רצון. דאס איז עס – איין רצון! צו טון דעם רצון פון הקל הגדול הגבור והנורא, אין עוד מלבדו.

וואס שטייט ביי משה רבינו? וועלן די תורה הקדושה זאגט א הספד אויף משה רבינו, זאגט זי בלויז צוויי ווערטער. דאס איז דער גאנצער הספד אויף משה רבינו: "וימת שם משה עבד ה'". די תורה הקדושה זאגט עדות: "עבד ה'", אז ער איז געווען אן עכטער עבד. משה רבינו האט אוועקגעלייגט אלע אייגענע רצונות, זיך מכניע געווען אזוי זיך איבערגעגעבן צו זיין אן עבד נאמן פארן הייליגן באשעפער, נאר צו טון דעם רצון ה'.

## די משל פונעם עבד כנעני און די ירושה

די מעשה גייט אזוי: עס איז געווען א סוחר וואס האט מיטגענומען זיין עבד; ער איז געגאנגען מאכן געשעפטן אין א צווייטע מדינה, און דארט איז געווען מיט אים זיין עבד כנעני. ער האט געזען אז ער שפירט נישט גוט, און ער האט געשפירט אז ער גייט אוועק פון די וועלט – לא עלינו ולא עליכם ולא על כל ישראל, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום.

ער האט דאך אבער געוואוסט אז דער עבד, אן עבד כנעני, איז דאך א גנב און גייט אים באגנב'ענען, און מ'קען זיי גארנישט טראסטן. איז ער געגאנגען און געזאגט פאר זיין עבד: "הער מיך אויס, איך געב דיר איבער די גאנצע ירושה". איין זאך האט ער אבער געוואלט איבערלאזן פאר זיין בן יחיד, כדי זיין זון זאל קענען בוחר זיין. לאמיר אראפשרייבן די צוואה, און מ'גייט שרייבן אזוי: די גאנצע רכוש און פארמעגן — וואס ער איז דאך געווען א גרויסער עושר — געבט ער פאר דעם עבד, אבער איין זאך קען זיין זון אויסוועלן.

דער עבד האט זיך געפרייט: "יא, א מחיה!" ער וועט דארט איבערלאזן איין זאך פארן בן יחיד.

דער בן יחיד איז געגאנגען צום רב זייער א צובראכענער. אזא זאך האט זיין טאטע געטון מיט אים? די גאנצע ירושה האט ער געגעבן פאר אן עבד כנעני, און אים האט ער אזוי אויסגעשפילט?

האט אים דער רב געזאגט ער זאל גיין צום בית דין, און ער זאל בעטן מ׳זאל איינלאדן דעם עבד כנעני צום בית דין. דארט, בפני בית דין, זאל דער עבד ווייזן די צוואה און פארציילן וואס איז געווען. נאכדעם וואס מ׳וועט זען די צוואה און בית דין וועט מאשר זיין אז ס׳שטימט, זאל דער זון זאגן אז ער וועלט אויס איין זאך. וואס וועלט ער אויס? דעם עבד אליין! ״כל מה שקנה עבד קנה רבו״ — אלעס וואס דער עבד פארמאגט, באלאנגט פאר זיין האר. ממילא, וויבאלד דער זון האט בוחר געווען דעם עבד כנעני, ער האט אים אויסגעוועלט און אים וויל ער האבן, האט ער יעצט צוריקבאקומען זיין גאנצע ירושה.

קומט אויס אז זיין טאטע איז געווען א חכם מחוכם. ער האט פאראויסגעזען אז דער עבד גייט אים באגנב׳ענען, און ער האט געוואלט דער עבד זאל זיך איינרעדן אז ער גייט ווערן דער יורש. אזוי האט ער געגעבן די צוואה פארן זון, און אזוי האט דער זון געקענט צוריקבאקומען די גאנצע ירושה.

## אמת׳ע אמונה און התבטלות צום באשעפער

איר הערט, הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער? איר ווייסט וואס עס מיינט אן עבד? אן עבד מיינט אז ער האט גארנישט; אלעס וואס ער האט באלאנגט פארן אדון, ער האט נישט קיין שום בעלות אויף זיך אליין.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, דאס איז אן ״עבד השם״. מיר זענען אלע עבדי השם. מיר זענען בנים למקום און מיר זענען עבדים להשם. מיר האבן נישט קיין אייגענע רצונות, גארנישט! אונזער רצון איז נאר ״רצוננו לעשות רצונך״, רצוננו לראות את מלכנו. מיר ווילן זען די געטליכקייט, מיר ווילן משיג זיין און דערגרייכן השגות, התקרבות און דביקות צום אייבערשטן, מיט אמונה פשוטה און שמחה — דאס איז וואס מיר ווילן.

אבער מיר פאר זיך זענען בטל ומבוטל פארן הייליגן באשעפער. וואס דער אייבערשטער טוט איז גוט. מיר לעבן מיט פנים מאירות, מיט אמונה, שלום, בטחון און שמחה, ״אני שמח בחלקי״, הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער.

## ממליך זיין דעם באשעפער אין יעדן מצב

מ׳פארציילט אז דער הייליגער בעלזער רב, הגאון הקדוש רבי ישכר דוב בן רבי יהושע זכר צדיק וקדוש לברכה — נעכטן איז געווען די יארצייט — איז אמאל געפארן מיט די באן פון מונקאטש קיין האלאשיץ. ווען מ׳איז געפארן אויף יענעם וועג, האט מען געדארפט דורכפארן אן אונטערערדישן טונעל. דער רבי איז געזעסן אויפן באן און געבעטן מ׳זאל אים מודיע זיין ווען מ׳קומט אן צום טונעל. ווען מ׳איז אריינגעפארן אינעם טונעל, האט דער הייליגער רבי ישכר דוב געליינט קריאת שמע מיט א געוואלדיגע דביקות. נאך קריאת שמע האט ער מסביר געווען: ״אין הימל זענען דא מלאכים, אויף דער ערד זענען דא צדיקים וואס זענען ממליך דעם הייליגן באשעפער. אבער ווער איז ממליך דעם אייבערשטן אונטער דער ערד? די מתים זענען דאך פטור פון אלע מצוות. יעצט האבן מיר א געלעגנהייט, ווען מ׳פארט אונטער דער ערד, צו ליינען קריאת שמע און אויסשרייען ׳ה׳ אלקינו ה׳ אחד׳, און ממליך זיין דעם הייליגן באשעפער אויך אונטער דער ערד״.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, מיר גייען דאס נוצן אלס א משל און ארויסברענגען דעם נמשל. דער נמשל איז, אז עס מאכט נישט אויס צי מיר געפינען זיך אין א מצב פון ׳הימל׳, א מצב פון ׳ערד׳, אדער ווען מ׳געפינט זיך אין א מצב פון ׳אונטער דער ערד׳ און מ׳שפירט באגראבן — שטענדיג דארף מען זיין אן עבד נאמן און ממליך זיין דעם הייליגן באשעפער. מ׳שרייט אויס: ״שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ אחד, אין עוד מלבדו! אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו, הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים״.

דאס שרייען מיר אויס: ״טאטע, איך בין דיין געטרייי קינד! טאטע, איך בין דיין געטרייער עבד!״ איך האב נישט קיין שאלות און נישט קיין טענות. איך בעט דעם אייבערשטן: געב מיר כח דורכצומאכן אלע נסיונות מהיום ועד עולם אן א קרעכץ, און מקבל זיין אלעס באהבה ובשמחה. אזוי דינט מען דעם אייבערשטן!

## די פליכט פון א דאקטער און די מעלה פון זיך אוועקגעבן פאר א צווייטן

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, אמאל איז א רב וואס האט געהאט א גרויסע קהילה געקומען צום הייליגן בעלזער רב, רבי ישכר דוב זכר צדיק וקדוש לברכה. דער בעלזער רב האט זיך נאכגעפרעגט אויפן מצב פון די קהילה, און דער רב האט זיך שטארק אויסגערעדט אז די קהילה געפינט זיך אין א גאר שווערן פינאנציעלן מצב; דער מצב מיט געלט איז איום ונורא.

האט דער הייליגער בעלזער רב געזאגט פארן רב: "לאמיר דיר געבן א משל. ס'איז אמאל געווען א דאקטער. וויאזוי איז ער געווארן א דאקטער? ער האט זיך שווער געמוטשעט און געהארעוועט ביז ער איז אנגעקומען דערצו. וועלן ער האט געענדיגט דעם גאנצן פראצעדור און אלע לימודים, האט ער זיך געדארפט גיין פארהערן ביי א גרויסן פראפעסאר, כדי יענער זאל באשטעטיגן זיין דאקטאראט.

ער איז געגאנגען צו דעם גרויסן פראפעסאר און יענער האט אים פארהערט. וועלן דער פראפעסאר האט געענדיגט פרעגן, האט ער געזאגט אז ער וויל אים פרעגן נאך איין שאלה: וואס איז די רפואה פאר א מענטש וואס האט זיך שטארק צוקלאפט און עס גיסט זיך בלוט פון אים אן אויפהער?

האט דער דאקטער געזאגט: די און די מעדיצין איז געמאכט פאר דעם. פרעגט אים דער פראפעסאר: און אויב די מעדיצין ארבעט נישט? האט דער דאקטער געזאגט: דאן וואלט ער גענומען אן אנדערע מעדיצין. פרעגט אים דער פראפעסאר: און אויב די אנדערע מעדיצין ארבעט אויך נישט, און קיין איין מעדיצין העלפט נישט? זאגט ער: ער וואלט גענומען א בגד, א שטיקל שמאטע, און עס גוט און פעסט ארומגעבונדן, אז דאס בלוט זאל נישט מער ארויסקומען און ס'זאל זיך אפשטעלן דאס בלוטן.

האט דער פראפעסער ווייטער געפרעגט: און אויב דו האסט נישט קיין שמאטע, וואס וואלסטו געטון? האט ער געזאגט: ער ווייסט נישט. האט אים דער פראפעסאר געזאגט: אויב אזוי קענסטו נישט ווערן א דאקטער, איך קען דיר נישט געבן דעם דאקטאראט".

ער האט געפרעגט: "אלע שאלות האב איך געקענט ענטפערן, אבער איין קליינע שאלה פונעם גאנצן טאג היינט, פון אלע פארהערן און פון די גאר שווערע קאמפליצירטע שאלות – אויף איין קליינע שאלה האט ער נישט געוואוסט קיין תשובה, און שוין גייט אלעס לטמיון? פארלירט ער זיין גאנצע הארעוואניע, זיין גאנצע שטודירן און שווערע ארבעט וואס ער האט אריינגעלייגט ביז ער האט באקומען דעם דאקטאראט?"

האט אים דער פראפעסאר געזאגט: "ביסט גערעכט. אבער אויב דו פארשטייסט נישט אז ווען בלוט רינט אן אויפהער און מ'האט נישט קיין שום שמאטע, רייסט מען אראפ א שטיקל פון די אייגענע מלבושים כדי צו קענען ראטעווען א חולה – דאס דארפסטו פארשטיין. און אויב דו פארשטייסט דאס נישט, קענסטו נישט ווערן קיין דאקטאר. א דאקטאר איז איינער וואס פארשטייט אז מ'דארף זיך אויסשטרעקן צו מאכן זיכער אז מ'ראטעווט לעבנס פון מענטשן."

זאגט דער הייליגער בעלזער רב פאר דעם רב: "די גאנצע ארימקייט וואס הערשט דא אין שטאט נעמט זיך דערפון ווייל עס איז נישטא אין שטאט קיין איין איד וואס איז גרייט אראפצורייסן א שטיקל קלייד פון זיך און דאס אוועקגעבן פאר א צווייטן איד. א שטאט האט נאר א קיום ווען מ'איז גרייט זיך מוסר נפש צו זיין איינער פארן צווייטן, זיך אוועקגעבן איינער פארן צווייטן, און הנאה האבן פון די הצלחה פונעם צווייטן."

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, איר הערט וואס דא טוט זיך? דאס הייסט אן עבד נאמן לה'. מ'שטרעקט זיך אויס פארן אייבערשטן און פארן אייבערשטנס קינדערלעך. מ'טראכט גארנישט פון זיך, מ'רייסט אראפ פון זיך שטיקער. אלע שלעכטע מדות, אלע רצונות, אלע תאוות, אלע כבוד – איך דארף גארנישט, איך בין בטל ומבוטל פארן הייליגן באשעפער, פאר זיינע קינדער און פאר זיין תורה.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, דעמאלטס לעבט מען גליקליך, פריילידְ און לעכטיג. דאס לעבן איז צוקער זיס, און דער אייבערשטער מאכט זיכער צו שיקן א זיסקייט, אן אור און א חן אין דעם איד, אין זיין שטוב און אין אלעם וואס דער איד טוט.

## אז דער אייבערשטער וויל נישט, איז נישט

דער הייליגער בעלזער רב האט פארציילט אז איין מאל איז געקומען אן ארימאן צו זיין טאטן, דער הייליגער רבי יהושע'לע פון בעלזא. רבי יהושע פון בעלזא האט אים זייער שטארק מכבד געווען; ער האט געזעדט מיט אים אין לערנען און אים ארויסבאגלייט מיט כבוד מלכים. דער זון, רבי ישכר בער, האט זיך זייער געוואונדערט און געפרעגט: "טאטע, ווער איז דער איד אז דו ביסט אים אזוי מכבד? דו רעדסט צו אים אזוי אין לערנען און באגלייטסט אים ארויס מיט אזא כבוד?"

האט אים דער הייליגער רבי יהושע פון בעלזא געענטפערט: "מיין קינד, דער ארימאן וואס גייט אזוי ארום נאך געלט א גאנצן טאג איז א גדול און א גאון הדור, ער איז בקי אין ש"ס בבלי, ש"ס ירושלמי, מדרש, מכילתא, ספרא, ספרי, נגלה און נסתר. עס איז כמעט נישטא אויף דער וועלט איינער וואס איז גרעסער פון אים. דערפאר האב איך אים אזוי מכבד געווען."

האט דער הייליגער רבי יהושע פון בעלזא וווייטער געזאגט: "אויב וועסטו מיך פרעגן, אז אויב דער איד איז אזוי גרויס, פארוואס איז ער טאקע נישט קיין רב אין איינע פון די גרעסטע שטעטל? וועל איך דיר ענטפערן: **אז דער אייבערשטער וויל נישט, איז נישט.**

אויב וועסטו מיך פרעגן, פארוואס איז דער איד נישט כאטש א קליינער רב, א קליינער ראש ישיבה, אדער אפילו א שוחט – עפעס אין תשמישי קדושה אדער דברים שבקדושה? – זאגט דער הייליגער רבי יהושע פאר זיין זון רבי ישכר בער – וועל איך דיר ענטפערן: **ווייל אז דער אייבערשטער וויל נישט, איז נישט.**

און אויב וועסטו פרעגן פארוואס האט ער נישט כאטש פרנסה מיט הרחבה אזוי ווי אנדערע אידן, וועל איך דיר ענטפערן: אז דער אייבערשטער וויל נישט, איז נישט."

יארן שפעטער האט דער הייליגער רבי ישכר דוב צוגעלייגט, אז זיין טאטע האט געהאט א גרויסע חבורה פון געהויבענע אידן וואס האבן געלערנט יומם ולילה און דער טאטע האט זיי אויסגעהאלטן. אויב אזוי, פארוואס האט דער טאטע דעם איד, וואס איז געווען אזא געהויבענער איד, נישט אריינגענומען אין זיין חבורה אים אויסצוהאלטן? אלא מאי, זאגט רבי ישכר דוב, די תשובה אויף דעם איז: **אז דער אייבערשטער וויל נישט, איז נישט.**

דאס איז די אמונה פשוטה וואס דער הייליגער רבי יהושע פון בעלזא האט אריינגעקריצט, אריינגעבאקן און אריינגעקאכט אין זיינע קינדער, און די קינדער זענען וווייטער געגאנגען אין דעם וועג.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, דאס דארף מען חזר'ן. פארוואס האב איך נישט? ווייל אז דער אייבערשטער וויל נישט, איז נישט. פארוואס האב איך יא? ווייל ווען דער אייבערשטער וויל יא, איז יא. מיר אנטלויפן נישט, מיר זענען זיך מכניע. הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, לאמיר מקיים זיין די מצוה פון 'והלכת בדרכיו' און 'ולדבקה בו', זיך מדבק זיין אין תלמידי חכמים און אין מעשיות פון צדיקים. דאס זאל ארויסברענגען דעם פינטעלע איד פון אונז, און מיר זאלן ווערן א חלק פון די אידן און פון די צדיקים וואס מיר פארציילן פון זיי מעשיות. דער הייליגער באשעפער זאל העלפן מ'זאל הערן נאר טוב וחסד, בשורות טובות, ישועות ונחמות, און א לעכטיגן תמיד, אמן כן יהי רצון.

## די הארבקייט פון מצער זיין עלטערן אפילו מיט גוטע כוונות

בסיעתא דשמיא, כיבוד אב ואם צען מינוט, דער ניין און דרייסיגסטער שיעור.

## די פטירה פון רחל אמנו לויט'ן זוהר הקדוש

אין זוהר הקדוש פרשת ויצא שטייען שוידערליכע ווערטער: רחל אמנו איז אוועק פון דער וועלט גלייך ווען בנימין איז געבוירן געווארן. זי איז אוועק יונגערהייט און האט נישט זוכה געווען אויפצוציען בנימין.

פרעגט דער זוהר הקדוש: פארוואס האט דער אייבערשטער אזוי געטון פאר רחל אמנו? רחל די צדקת, די עקרת הבית.

ענטפערט דער זוהר הקדוש, אז דאס איז געווען ווייל זי האט אוועקגענומען די עבודה זרה פון איר טאטן; אפילו איר כוונה איז געווען לטובה, אבער איר טאטע האט געהאט צער דערפון, דעריבער איז זי אוועק יונגערהייט.

לאמיר אריינטראכטן אין די ווערטער. לבן הרשע, לבן הארמי, ער איז אלס בן נח געווען מחויב אין דעם איסור פון עבודה זרה. רחל אמנו די צדקת האט אינזין געהאט אים צו ראטעווען פון עבודה זרה, וואס דאס אליין איז א מצוה עס מבטל צו זיין און עוקר זיין מן השורש. אבער וויבאלד דער דאָזיגער "דבר טוב" איז געשען דורך פאראורזאכן צער פאר איר טאטן – און דאס איז נאך געווען פאר קבלת התורה – איז זי נעבעך אוועק יונגערהייט און נישט זוכה געווען אויפצוציען בנימין.

## דער כוח פון יוסף און בנימין אקעגן עשו דורך כיבוד אב

פון דער אנדערער זייט האבן אירע קינדער געמאכט א תיקון אויף דעם. די גמרא ברענגט אין מסכת בבא בתרא (קכ"ג) אז די קינדער פון עשו וועלן נאר איבערגעגעבן ווערן אין די הענט פון די קינדער פון יוסף הצדיק: "והיה בית יעקב אש, ובית יוסף להבה, ובית עשו לקש". אין פסיקתא שטייט קלאר אז זרעו של עמלק וועט נאר אריינפאלן אין די הענט פון רחל'ס קינדער. רחל'ס קינדער גייען זוכה זיין מבטל צו זיין די קליפה פון עשו און עמלק.

דער אור שמח אין "משך חכמה" (פרשת וישלח) זאגט, אז וויבאלד עשו האט געהאט א גרויסע זכיה און א גרויסן זכות פון כיבוד אב ואם, קענען נאר יוסף און בנימין – וואס האבן אויך זוכה געווען מקיים צו זיין כיבוד אב ואם בשלימות – זיך מתגבר זיין איבער עשו. די אנדערע שבטים האבן דאך פארקויפט יוסף און דערמיט מצער געווען זייער טאטן יעקב אבינו; ממילא קענען זיי נישט זוכה זיין מבטל צו זיין די קליפה פון עשו און עמלק. דאס מוז קומען דוקא דורך יוסף און בנימין.

וויבאלד זיי האבן געמאכט א תיקון פאר זייער מאמע דורך דעם וואס זיי האבן נישט מצער געווען זייער טאטן און יא מקיים געווען כיבוד אב ואם, וועלן זיי זוכה זיין צו דעם גרויסן זכות אז זייערע קינדער וועלן שולט זיין און קענען מבטל זיין די קליפה פון עשו און עמלק.

## א מוסר השכל: זיך היטן פון יעדן מין צער פאר די עלטערן

עס כאפט א פחד. ווען א מענטש טראכט: ווי קען מען מצער זיין א טאטע אדער א מאמע פאר אייגענע אינטערעסן? רחל אמנו האט עס געטון פארן אייבערשטנ'ס אינטערעסן, פאר תורה אינטערעסן, כדי איר טאטע זאל מקיים זיין מצות בני נח, און דאך האט עס נישט געטארט קומען אויף אן אופן פון צער.

די שבטים הקדושים האבן געטון על פי השם; דער אייבערשטער איז אליין געווען דער צענטער ביי דער שבועה, זיי האבן געריכט דעם אייבערשטן פארן צענטן כביכול, און דאך האבן זיי מצער געווען יעקב אבינו.

לאמיר אליין אריינטראכטן: פאר אונזערע אייגענע אינטערעסן, פאר אונזער מנוחת הנפש, פאר אונזער נעימות החיים, פאר אונזער ישוב הדעת אדער שוואוילטאג, פאר אונזער גאווה, פרעסטיזש, פאר אונזער גוף, גשמיות אדער אפילו רוחניות – ערלויבן מיר זיך מצער צו זיין א טאטע אדער א מאמע אויף וועלכן אופן עס זאל נאר זיין? רחמנא ליצלן! לאמיר אריינטראכטן, דער זוהר הקדוש זאגט דאך אונז שוידערליכע ווערטער.

מיר דארפן זיין מקבל בעזרת השם מהיום והלאה נישט מצער צו זיין א טאטע אדער א מאמע אויף קיין שום אופן שבעולם. נישט פארן אייבערשטנ'ס אינטערעסן, נישט פאר מיינע אינטערעסן, נישט פאר מיין מאן אדער ווייב, און נישט פאר מיינע קינדער; פאר קיינעמ'ס אינטערעסן נישט.

איך קען נישט, איך טאר נישט, איך וויל נישט, און איך בין אפילו נישט ביכולת מצער צו זיין מיין טאטן אדער מאמען אויף קיין שום וועג שבעולם. נישט ווייזן פאר זיי קיין צער, און נישט ווייזן פאר זיי אז זיי מאכן מיר צער – גארנישט. קיין שום שייכות מיט צער, עגמת נפש, דערנידעריגונג, וויי טון, אדער פחיתת הכבוד ומורא אב ואם. מיר גייען חס ושלום נישט האבן קיין שום שייכות מיט דעם. נאר מכבד זיין, מורא האבן, זיי אויפהייבן, זיי משמח זיין, און זיך מוסר נפש זיין פארן טאטן און פאר דער מאמע.

## די מוראʼדיגע מעשה פון הגאון רבי שלמה זלמן אונסדארפער זצ"ל

אונזער מחותן, הגאון הצדיק המפורסם רבי יעקב אליהו אונסדארפער שליט"א, אב"ד ראשית חכמה פון מאנטרעאל, האט פארציילט וועגן זיין זיידן רבי שלמה זלמן אונסדארפער, וואס איז געווען א מגיד מישרים און א דיין אין דער שטאט פרעשבורג. איין טאג האט אים געכאפט א שטארקער חשק ארויפצוגיין קיין ארץ ישראל; ער האט זיך געוואלט אנפילן מיט "אוירא דארץ ישראל" וואס איז מחכים, גיין צו די מקומות הקדושים און זיך אנשעפן מיט קדושת הארץ. ער האט געהאט געוואלדיגע געגועים און בענקשאפט כסדר, ער האט ממש געוואלט פארן. למעשה איז עס אין יענע יארן געווען א גאנצער פארמעגן, א געוואלדיגע הוצאה וואס ער האט פשוט נישט געקענט באווייזן.

איין טאג איז איינער פון די עשירים פון דער קהילה געקומען צום רב, צו הרב אונסדארפער, מיט א "משלוח מנות". וואס איז געווען דער משלוח מנות? ער האט אים פארשאפט א קארטל צו קענען פארן מיט א שיף קיין ארץ ישראל. דער עושר האט אלעס באצאלט און מסדר געווען, אז דער רב זאל קענען ארויפפארן אן קיין שום הוצאות אויף זיין אייגענעם חשבון – אלעס אויפן חשבון פונעם עושר.

הרב אונסדארפער איז געווען זייער נתרגש, ער האט דאך זיין גאנץ לעבן געגלוסט נאך דעם. ער האט מיט ווארימקייט באדאנקט דעם עושר, און שוין געציילט די טעג און וואכן ווען ער וועט קענען ארויפגיין אויפן שיף און פארן קיין ארץ ישראל.

אינצווישן האט מען אנגעהויבן פאקן די רענצלעך, אנגרייטן דאס עסן און אלעס וואס מען דארף פאר אזא לאנגן וועג אויף א שיף. מען האט געמאכט אלע הכנות אוועקצוגיין פון שטוב אויף אזא וויטן וועג פאר א לאנגער צייט.

צווישן וואכן פארן ארויספארן, ווען די זאכן זענען שוין געווען מער-ווייניגער גרייט, איז ער געפארן צו זיינע עלטערן זיך געזעגענען און נעמען א ברכה. עס איז געווען אפגעשמועסט אז ער גייט צוריקקומען, און שבת וועט ער זיך געזעגענען מיט די שטאטס-לייט און געבן א דרשה. דערנאך, מוצאי שבת, וועט מען זיך צוזאמקומען און פראווען א סעודת פרידה. אזוי איז טאקע געווען; די גאנצע קהילה האט זיך געזעגנט מיט אים, יעדער האט געוואונטשן ברכות מיט א געוואלדיגער ווארימקייט. מען האלט שוין ממש ביי זונטאג, מען גייט שוין ארויף אויפן שיף, מען האט זיך שוין געזעגנט פון דער גאנצער קהילה, און אלעס איז אדורך בשלום אזוי ווי עס דארף צו זיין.

ער באקומט א בריוו פון זיין מאמען: "מיין טייער קינד, פאר געזונטערהייט און קום צוריק געזונטערהייט. איך בעט דיך אבער, אז ווען דו קומסט אן קיין ארץ ישראל, זאלסטו תיכף שרייבן א בריוו אז דו ביסט אנגעקומען בשלום און דו ביסט געזונט. ווייל איך ווייל דו זאלסט וויסן, אז אזוי לאנג ווי דו וועסט זיין אויפ'ן שיף און די נסיעה וועט דויערן, וועט מיין הארץ — מיין מאמע-הארץ — נישט זיין רואיג. דעריבער בעט איך דיך, אז ווען דו קומסט אן זאלסטו שנעל שיקן א טעלעגראם, כדי איך זאל מיך קענען בארואיגן אז דו ביסט אנגעקומען געזונטערהייט". די מאמע האט געחתמעט דעם בריוו מיט פיל ליבשאפט.

ווי נאר ר' שלמה זלמן אונסדארפער האט באקומען דעם בריוו, האט ער געמאלדן פאר זיין משפחה: "מיר פארן נישט". די גאנצע הכנות פון אזויפיל וואכן, דאס געזעגענען זיך פון די קהילה — אלעס איז אפגעשטעלט, ער פארט נישט. וואס איז געשען? וויאזוי קען ער זיין אויף א שיף

בערך צוויי ביז דריי וואכן — ווי לאנג די רייזע האט דעמאלט געדויערט — און אין די צייט זאל זיין מאמע זיין באזארגט? אין די גאנצע צייט וועט זיין מאמע נישט האבן קיין מנוחת הנפש. דאס גייט דאך אריין אין דעם גדר פון מצער זיין א מאמע, ער קען נישט ארויפגיין אויף די שיף! ער וויל פארן, ער בענקט שטארק צו פארן, אבער נישט אויפין חשבון פון זיין מאמע; ער גייט נישט, ער האט מבטל געווען די נסיעה. איר הערט וואס דא טוט זיך? ווי ווייט אונזערע גדולים, אונזערע ערליכע אידן, האבן מקפיד געווען אויף כיבוד אב ואם, און ווי שטארק זיי האבן געציטערט פון מצער זיין אדער מאכן באזארגט א טאטע אדער א מאמע.

## כיבוד אב ואם למעשה: פרעגן עצות און ברענגען נחת

מיר דארפן וויסן אז אונזערע עלטערן זענען באזארגט וואס עס טוט זיך מיט אונז, מיט אונזערע קינדער און מיט אונזערע אייניקלעך. זיי טראכטן דערפון, זיי לעבן דערמיט, און זיי לעכצן און בענקען נאך דעם. זיי ווילן אלעס מיטהאלטן און אלעס וויסן. מען דארף גיין צו די עלטערן, מען דארף זיי אינפארמירן און מען דארף זיך דורכרעדן מיט זיי.

**מיין טאטע, דער קאשויער רב זאל זיין געזונט לאריכות ימים ושנים טובות, זאגט אלעמאל: אין די תורה שטייט "שאל אביך" — פרעג דיין טאטן, יעדע זאך פרעג דיין טאטן. "ויגדך" — וואס וועט דיר דיין טאטע זאגן? "זקניך ויאמרו לך" — גיי צום זיידן, דער זיידע זאל דיר זאגן.**

דאס איז אונזער כיבוד אב ואם. ביי אונז זענען די עלטערן געשעצט; זיי זענען ווי א מלך און א מלכה. מיר זענען זיי מכבד און מיר האבן מורא פאר זיי מיט א מורא פון יראת הכבוד. נישט נאר וואס מיר זענען זיי נישט מצער, נאר מיר מאכן זיכער אז זיי האבן פון אונז כסדר שמחה, תענוג און נחת רוח. זיי דארפן שפירן ביי יעדע טריט און שריט אין לעבן אז זיי זענען נישט אליינס און אז מיר דארפן זיי האבן. נישט אז מיר טוען זיי א טובה, נאר מיר דארפן זיי באמת. מיר דארפן זייערע עצות, מיר דארפן זיך מיט זיי דורכשמועסן, און מיר בענקען נאך זיי; דאס איז די חשיבות.

רחמנא ליצלן, עס זענען דא בזמנינו קינדער וואס רעדן נישט צו די עלטערן, אדער זיי רעדן קאלט צו זיי; זיי זענען דערווייטערט און האלטן זאכן באהאלטן פון די עלטערן. אין די תורה שטייט "למען ייטב לך והארכת ימים". איר ווילט האבן א גוט געבענטשט יאר? מיר האלטן דאך יעצט ערב סליחות. איר ווילט האבן אריכות ימים? איר ווילט פרנסה? איר ווילט אז אייערע תפילות זאלן נתקבל ווערן? כיבוד אב ואם איז די תשובה אויף דעם אלעם; דאס ברענגט הצלחה, ברכה און סיעתא דשמיא.

א גוט מארגן. מיטוואך פרשת חיי שרה, כ״ד מרחשון תשפ״ז. א פרייליכן, לעכטיגן און געבענטשטן גוט מארגן; א פרייליכן, לעכטיגן און געבענטשטן טאג; און א פרייליכן, לעכטיגן און געבענטשטן תמיד.

## שמחה איז דער פרי פון אמונה

אין די וואכעדיגע פרשה שטייט: ״ויצחק בא מבוא באר לחי רואי והוא יושב בארץ הנגב״.

עס שטייט אין ספר ׳דברי אמונה׳ פונעם תולדות אהרן רבי זכר צדיק וקדוש לברכה, אז עס איז מבואר אין די ספרים הקדושים אז **שמחה איז א פרי פון אמונה**. דורך די אמונה וואס א מענטש גלייבט אינעם הייליגן באשעפער — אז דער אייבערשטער זעט און משגיח אויף יעדע זאך מיט א השגחה עליונה, ווי די גמרא זאגט אין חולין (ז׳ ע״ב): ״אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה״ — אז א מענטש קען אפילו נישט געבן א קלאפ מיט א פינגער נאר אויב מען האט שוין פריער אויסגערופן אין הימל אז דער קלאפ דארף געשען; ווען א מענטש גלייבט דאס באמת, איז ער שטענדיג בשמחה. ווייל אין יעדע זאך וואס פאסירט מיט אים, שטארקט ער זיך מיט אן אמונה שלימה אז דאס איז דער רצון פונעם הייליגן באשעפער לטובתו, **ער פאלט נישט אריין אין קיין עצבות, און ער איז נישט באזארגט איבער גארנישט אויף דער וועלט. ער האט נישט קיין שום דאגות, ווייל ער גלייבט מיט אן אמונה שלימה אז העכער פון אלעמען געפינט זיך דער שומר ישראל, דער הייליגער באשעפער, וואס איז משגיח אויף אלע אונזערע ענינים און געבראיכן.**

אזוי ווי עס איז מבואר אין ליקוטי אמרים תניא (אגרת הקודש סימן י״א), וואו דער הייליגער בעל התניא שרייבט אז וואר עס ווערט טרויעריג און קלאגט, ווייזט ער דערמיט אז ער פילט יסורים און אז עס פעלט אים טובה, און חלילה וחלילה איז ער דעמאלט ווי איינער וואס איז כופר אינעם הייליגן באשעפער, דער אייבערשטער זאל אפהיטן.

## די אמונה פונעם בארדיטשובער רב ביי זיין צער

דער תולדות אהרן רבי זכרונו לברכה ברענגט ווייטער א מעשה וואס ער האט געהערט פון ר׳ ברוך יצחק פריינד: ווען דער הייליגער בארדיטשובער האט פארלוירן א זון בחייו, איז ער געווען אין גרויס צער און האט געוואלט מאכן פעולות פון תחית המתים אים צוריק אויפצולעבן.

האט די רעבעצין צו אים געזאגט: ״**רבי טייערער, דער אייבערשטער וויל דאך אזוי, וויאזוי קענסטו טון אנדערש פונעם רצון ה׳?**״ דעמאלט האט זיך דער הייליגער בארדיטשובער בארואיגט.

טייטשט דער תולדות אהרן רבי דעם פסוק: ״ויצחק בא מבוא באר לחי רואי״ — ״יצחק״ איז א לשון פון שמחה, ווי עס שטייט ״צחוק עשה לי אלקים״. פון וואו קומט די שמחה? פון ״מבוא באר לחי רואי״. דער תרגום יונתן זאגט אז דאס גייט ארויף אויפ׳ן אייבערשטן וואס ער איז חי וקיים, א ״רואה ואינו נראה״. דאס איז מרמז אויף דעם ענין פון השגחה פרטית — אז דער הייליגער באשעפער זעט און איז משגיח אויף יעדע זאך, אפילו וועט מיר זיין עס נישט. פון דעם כח פון אמונה פשוטה קומט דער גרויסער ענין פון שמחה.

הייליגע ליכטיגע אידישע קינדער, אויב חלילה ביסטו אביסל צובראכן, באזארגט, פול מיט פחדים, מיואש, צוזאמגעבראכן, פארזויערט אדער דו האסט טענות, איז עס א סימן אז דו לעבסט נישט מיט אמונה. **אמונה ברענגט שמחה; שמחה איז דער פרי פון אמונה.**

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, דער אייבערשטער טוט אלעס, ער זעט אלעס און ער פירט אלעס, און אלעס וואס ער טוט איז נאר גוט. עס איז גוט יעצט, עס איז געווען גוט אמאל, עס וועט זיין גוט, און עס איז גוט היינט. אלעס איז גוט! דער אייבערשטער איז נאר טוב, נאר שמחה, ״עוז וחדוה במקומו״.

## חיזוק פונעם תולדות אהרן רבי׳ן: אלעס איז מיט השגחה

אז מיר רעדן שוין פונעם תולדות אהרן רבי׳ן, שטייט אין ׳אוצר המכתבים׳ אין איינע פון זיינע בריוו אזוי: ״איך האב מקבל געווען דיין בריוו און אריינגעטראכט אין דיין מצב.

דער אמת איז, 'כי לא לעולם יזנח ה'', דער הייליגער באשעפער פארלאזט נישט קיין אידישע קינדער. דער חסרון ליגט אין דיר; דו ביסט פול מיט טענות אויף דעם און אויף יענעם, אויף אלעס האסטו טענות.

אבער אויב דו וועסט אריינטראכטן אז אלעס איז מיט א השגחה עליונה — 'צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא' — אז אויב עס איז דא א צרה חלילה, רוף איך צום אייבערשטן וויל נאר ער טוט עס. 'כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא' — איך וועל אויפהייבן א כוס פון ישועות דורך דעם וואס איך רוף בשם ה'. מען דארף גלייבן אז אלעס קומט מן השמים מיט א השגחה עליונה. אויב דו וועסט דאס גלייבן, וועסטו מיטין כח פון אמונה האבן א ישועה."

דו מוזסט זיך האלטן שטארק און נישט האבן קיין נפילות חס ושלום, און דו וועסט זען אז צום סוף וועסטו האבן א ישועה. עס איז שוין אנגעגרייט פאר דיר א זיווג מן השמים, דו דארפסט נאר האבן א זכות אז דער זיווג זאל שוין אנקומען און עס זאל זיך ענדיגן בכי טוב. לייג אריין דיין קאפ אין תורה און עבודה, נעם אוועק אלע דאגות, לערן אינעם ספר הקדוש תניא (אגרת הקודש סימן י"א), און דער אייבערשטער וועט העלפן אז מען זאל בקרוב קענען מבשר זיין בשורות טובות.

הייליגע לעכטיגע אידן, מען דארף צו דעם גארנישט צולייגן. מיר דארפן וויסן אז מען טאר נישט האבן קיין טענות ומענות אויף קיינעם. מיר האבן אויף גארנישט קיין טענות, "כי לא לעולם יזנח ה'". דער הייליגער באשעפער איז "נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו". מיר לעבן מיטין אייבערשטן; אלעס גיט ער, אלעס טוט ער, און מיר געפינען זיך אין זיינע הענט מיט א השגחה עליונה. מיר דארפן זיך נאר מתגבר זיין מיט אמונה און וויסן: איך דארף גארנישט פון א בשר ודם, און איך בין נישט ברוגז אויף קיין בשר ודם. א בשר ודם קען מיר גארנישט טון, ער קען מיך נישט טרויעריג מאכן און נישט משמח מאכן. אלעס וואס איך באקום קומט דירעקט פונעם הייליגן באשעפער.

## מזל טוב! שמחות און ישועות ביי אידישע קינדער

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, מיר ווילן דא אפגעבן א געוואלדיגע מזל טוב, צוויי מזל טוב'ס. ברוך הוי"ה ברוך הוא, מיר דא אין 'פנים מאירות', צוויי גאר חשוב'ע אידן וואס שטיצן 'פנים מאירות' מיט גרויסע געלטער, האבן זוכה געווען צו שידוך טון. מזל טוב, מזל טוב! א הערליכער שיינער זיווג צו די צופרידנהייט פון אלע צדדים.

דער הייליגער באשעפער זאל העלפן אז די זיווגים זאלן עולה יפה זיין מיט תשואות חן. עס זאל הערשן אהבה, אחוה, שלום ורעות, ברוחניות ובגשמיות. זאל זיין געזונט, פרנסה און נחת, און עס זאל זיין א בנין עדי עד מיט דורות ישרים ומבורכים. דער אייבערשטער זאל העלפן מען זאל זען ערליכע, פריילעכע און לעכטיגע אידישע דורות. יעדער זאל זיין פריילעך און צופרידן, עס זאל הערשן חן און אן אייביגע שמחה מיט גוטע געמיטער, מיט שלום און שלוה, אן קיין שום מניעות אדער עיכובים. יעדער איינער זאל זיין פריילעך, צופרידן און גליקליך.

דער אייבערשטער זאל אריינברענגען אן אור און א לעכטיגקייט, און דער אייבערשטער זאל העלפן אז אין זכות פון די שמחות זאל אריינקומען אין די שטובער אורה ושמחה; עס זאל שוין מקוים ווערן "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר - כן תהיה לנו". מען זאל שוין נישט וויסן פון קיין צער אדער עגמת נפש, נישט אין תכונת הגוף און נישט אין תכונת הנפש, רוח ונשמה. מען זאל לעבן מיט א הרחבת הדעת, מיט הרחבה והרווחה, בשמחה רבה, ואמרו כולם אמן.

## דער כח פון לערנען די פרשה פאר שידוכים

אלע אידן פון "פנים מאירות", לאמיר אונז אנוואונטשן מזל טוב, מזל טוב, מזל טוב! אידן וואס געבן זיך אוועק בלב ונפש חפצה פאר פנים מאירות, מיט אזויפיל תפילות, אזויפיל אמונה, אזויפיל שלום ושלוה, און אזויפיל "פנים מאירות" אשב"ש. ברוך הוי"ה ברוך הוא, די גליקליכע מינוט און די לעכטיגקייט איז שוין אנגעקומען. לאמיר ווייטער איבערלערנען די פרשה: די מענער זאלן לערנען די פרשה אינעווייניג מיט די מפרשים, און די פרויען דעם

"צאינה וראינה", און מען זאל אינזין האבן אז אין דעם זכות זאלן זיין זיווגים הגונים. מען זאל אינזין האבן אנדערע אידן, די אייגענע משפחות, די אייגענע זיווגים, און הייליגע רעכטיגע אידישע קינדער. יעדער האט א זיווג מן השמים.

## די פעטש וואס האבן געברענגט עשירות: א מעשה פונעם קאמארנער רבי

הערט אבער א מעשה: א איד האט פארציילט אז ער איז אמאל געווען ביים טיש שביעי של פסח ביי רבי יעקב משה קאמארנער. איין יאר איז אנגעקומען א חסיד פון א צווייטע שטאט, ער איז אריבערגעקומען אויף שביעי של פסח צום טיש. האט רבי יעקב משה קאמארנער געזאגט אז יענער זאל פארציילן א מעשה.

האט ער פארציילט אזוי: ער איז געווען, לא עלינו, א יתום וועו ער האט חתונה געהאט. זיין פרנסה איז באשטאנען פון ארומגיין אין די דערפער; ער פלעגט קויפן ביי איין גוי און עס פארקויפן פאר א צווייטן. ער פלעגט פעדלען און ארומגיין פון איין דארף צום צווייטן, און פון דעם האט ער געהאט פרנסה בדוחק גדול.

וועו עס איז געקומען שביעי של פסח ביינאכט, האט דער איד באשלאסן צו גיין צום טיש פונעם הייליגן רבי אייזיקל קאמארנער. עס איז געווען א זייער שווערע וועטער; עס איז געווען פסח-צייט וועו די שנייען האבן זיך צעלאזט און עס זענען געווען גרויסע בלאטעס. דערצו האבן נאך געגאסן שלאקס-רעגנס יענעם פסח, אזוי אז עס איז געווען זייער שווער זיך צו דרייען אויף די גאסן ווייל די בלאטעס זענען געווען טיף, נאס און אומבאקווועם.

טראץ דעם האט ער באשלאסן צו גיין צום טיש פונעם הייליגן קאמארנער. עס איז נישט געווען קיין גרויסער עולם וויל מען האט נישט געקענט אנקומען. וועו ער איז אנגעקומען, איז דער רבי, דער הייליגער רבי אייזיקל קאמארנער, געזעסן ביים טיש און געמאכט קידוש. נאך קידוש האט דער רבי געזאגט פאר דעם איד: "שמואל, ווילסט פון מיר ביזת הים?" האט ער געענטפערט: "יא."

דער רבי האט אים צוגערופן און אים געגעבן צווויי געזונטע פעטש אין פנים, זאגנדיג: "דא האסטו ביזת הים." דער איד זאגט: "איך האב נישט פארשטאנען וואס האט ביזת הים מיט צווויי פעטש? אבער אז דער רבי גיט פעטש, איז מען עס מקבל באהבה."

נאך יום טוב האט ער אנגעהויבן גיין אין די דערפער. דער ערשטער גוי וואס ער האט געטראפן האט אים פארקויפט פעלן זייער ביליג, און דערנאך האט ער באקומען פון א צווייטן גוי א קעלבל פאר גאר ביליג. ער האט דאס פארקויפט פאר זייער טייער, דריי-פיר מאל די פרייז. ער פארציילט אז יענעם יאר האט ער געמאכט איבער דרייסיג טויזנט גילדן, און די השפעה איז געגאנגען וווייטער און וווייטער ביז ער איז געווארן א גרויסער עושר. ערשט דעמאלט האט ער פארשטאנען וואס עס מיינט "ביזת הים" און אז אזוי האט אים דער רבי געגעבן די עשירות.

**הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער! אמאל כאפט מען צווויי פעטש, אבער דאס אליין איז די ביזת הים. דער הייליגער באשעפער טוט מיט אונז נאר גוטס. מען קען כאפן א פאטש, אבער דער פאטש ברענגט א מיליאנערישע עשירות. הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, דער אייבערשטער פאטשט נישט! דער אייבערשטער דערמאנט אונז, ער וועקט אונז אויף, ער ברענגט אונז נאנט צו תשובה און ער פרואווט אונז אין אמונה. אלעס איז אבער לטובה ולברכה, לששון ולשמחה.**

## א שידוך מן השמים: וועו דער אייבערשטער פירט די זאך

א איד האט פארציילט א מעשה וועגן א איד וואס איז געווען א גאנץ גרויסער עושר; ער האט געהאט גוטע געשעפטן און שיין פארדינט. איינמאל וועו ער איז געפארן פאר געשעפטן, האבן אים רויבער באפאלן אינמיטן וואלד און צוגענומען זיין גאנצע געלט, אזוי אז ער איז געווארן אן עני ואביון.

ער איז אנגעקומען אין א שטאט וואו עס איז פארגעקומען א יריד. ער האט געהאנדלט און מענטשן האבן אים געגעבן סחורה אויף בארג, וויל מען האט דאך געוואוסט אז ער

איז א גרויסער עושר. מען האט אים פארגעשלאגן א שידוך פאר זיין טאכטער מיט א זון פון א צווייטן גרויסן עושר, וואס יענער איז געווען א חסיד פון רבי אייזיקל קאמארנער. דער איד האט געטראכט: ער ווייסט דאך ביי זיך אז ער האט נישט קיין געלט, דעריבער וועט ער פארן קיין קאמארנא און בעטן פון רבי אייזיקל אז ווען זיין חסיד קומט פרעגן איבערן שידוך, זאל דער רבי אים צורעדן עס אויסצופירן.

## דער קאמארנער רבי זעט דעם אמת'ן מצב פונעם מחותן

ווען ער איז אנגעקומען קיין קאמארנא, האט אים דער גבאי געפרעגט: "איר זענט דאך א גרויסער עושר, און היינט איז א מארק-טאג, וואס טוט איר יעצט דא?" האט ער אים פארציילט אז מען האט אים אנגעטראגן דעם שידוך און ער וויל דער רבי זאל זאגן א גוט ווארט אויף אים. האט אים דער גבאי געפרעגט: "דיין טאכטער הייסט אפשר שרה בת גיטל?" האט ער געענטפערט: "יא, וויאזוי ווייסטו?"

האט אים דער גבאי געזאגט: "הער צו, דער איד וואס מען האט דיר פארגעשלאגן, דער טאטע פונעם בחור, איז שוין געווען דא ביים רביין." ביי רבי אייזיקל קאמארנער פלעגט מען אראפשרייבן דעם נאמען פונעם בחור און דעם נאמען פונעם מיידל, און אזוי האט ער פסק'ענט צי עס איז א גוטער שידוך. "יענער עושר, דער אבי החתן וואס איז א קאמארנער חסיד, איז טאקע געקומען פרעגן וועגן דעם שידוך, און דער גבאי האט אויסגעשריבן די צוויי נעמען. האט זיך רבי אייזיקל קאמארנער אנגערופן צו יענעם איד: 'הער מיך אויס, דער שידוך איז מן השמים און עס דארף געשען. אבער זאלסט וויסן, דיין מחותן וואס מען שלאגט דיר פאר איז אן עני ואביון; ער האט א נאמען ווי א גרויסער עושר און ער וועט דיר צוזאגן א גרויסן נדן, אבער דו וועסט נישט באקומען פון אים קיין פרוטה. **פונדעסטוועגן איז דער זיווג מן השמים און דער שידוך דארף צושטאנד קומען**'."

איר הערט, הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, וויאזוי דער אייבערשטער איז מזווג זיווגים? דו דאגה'סט? דו טראגסט דאגות? הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, אונז מאכן מיר נישט קיין שידוכים! דער אייבערשטער מאכט די שידוכים! מיר דארפן וויסן אז יעדער שידוך קומט מן השמים און עס וועט אנקומען. וועלן, וואס, וויאזוי און וואו – צו דעם דארף מען האבן זכותים, מאכן קבלות טובות, געבן צדקה און דאוונען,

אבער מען דארף גלייבן אז דער אייבערשטער מאכט דעם זיווג, סיי פארדעם, סיי בשעת מעשה און סיי נאכדעם. עס זענען דא מענטשן וואס מיינען אז זיי האבן אליין געמאכט דעם שידוך אדער אז זיי האבן א שייכות דערמיט. דאס אלעס איז נאר השתדלות. וועלן דער אייבערשטער וויל א שידוך זאל ווערן, ווערט א מענטש אפילו אן ארעמאן און דער שידוך ווערט דאך, ווייל א זיווג מן השמים מוז געשען. הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, מיר האבן נישט קיין דאגות, מיר זענען נישט באזארגט און מיר האבן נישט קיין פחדים. וואס דער אייבערשטער פירט איז לטובתנו, און מיר גלייבן אז אלעס וועט זיך פירן לטובה, לברכה, לששון, לשמחה, לישועה ולנחמה.

## די מעלות פון טיילן צדקה פערזענליך

דער פריערדיגער בעלזער רב, הגאון הקדוש רבי אהרן פון בעלזא זכר צדיק וקדוש לברכה, האט דערציילט: אין לעמבערג האט די קהילה אמאל געמאכט אן אסיפה אז מ'גייט גרינדן א צדקה קאסע, כדי ארעמעלייט זאלן מער נישט דארפן גיין פון טיר צו טיר נאך צדקה; זיי וועלן גיין צום גבאי צדקה און באקומען א געוויסן סכום. דער הייליגער רבי יששכר דוב פון בעלזא, דער טאטע פון רבי אהרן פון בעלזא, איז געווען קעגן דעם, און ער האט געזאגט דריי טעמים:

## דריי טעמים פונעם בעלזער רב קעגן א צדקה קאסע

ערשטנס, וועלן דער ארעמאן קלאפט אין טיר, זיעען די קינדער ווי מ'נעמט אויף אן ארעמאן מיט א פרייליך פנים, און דאס איז א געוואלדיגער ענין אין חינוך.

די צווייטע זאך איז, וועו דער ארעמאן שטייט ביים טיר, ווערט דער בעל הבית נתעורר, זיין רחמנות וועקט זיך אויף, און ער גיט א ברייטהארציגע נתינה.

דריטנס, די ברכות פון אן ארעמאן זענען א פארמעגן, און מ׳טאר זיי נישט ארויסלאזן פון די הענט.

איר הערט, היילִיגע לעכטיגע אידישע קינדער? מ׳דארף טיילן צדקה אליין ווייל מ׳דארף טון א מצוה, און ״מצוה בו יותר מבשלוחו״. מ׳דארף עס טיילן אינדערהיים, כדי די קינדער זאלן זען וויאזוי מ׳געבט זיך אוועק פאר צדקה וחסד פארן אייבערשטנ׳ס קינדער. מ׳דארף אויסהערן דעם ארעמאן כדי די הארץ זאל אויפגעוועקט ווערן, און מ׳דארף זען דעם ארעמאן כדי מ׳זאל באקומען אלע זיינע ברכות.

היילִיגע לעכטיגע אידישע קינדער, אזוי האט געזאגט דער היילִיגער בעלזער רב, רבי יששכר דוב פון בעלזא. היילִיגע לעכטיגע אידישע קינדער, מ׳קאכט זיך אין אמונה, אין שלום, אין בטחון און אין שמחה; מ׳קאכט זיך אין מקבל זיין אלעס באהבה פונעם היילִיגן באשעפער. ״קול רנה וישועה באהלי צדיקים״ – אין דעם זכות האט מען ישועות, מ׳האט געהאט ישועות, און מ׳וועט האבן ישועות לעולמי עד ולנצח נצחים. היילִיגע לעכטיגע אידישע קינדער, לאמיר גלייבן אינעם אייבערשטן, לאמיר לעבן מיט אמונה, בטחון און שמחה, לאמיר משמח זיין אנדערע, נישט אויפגעבן און זיך נישט מייאש זיין. דער אייבערשטער וועט העלפן אז מיר זאלן זוכה זיין צו אורה ושמחה און צו א לעכטיג תמיד, אמן כן יהי רצון.

## די חשיבות פון כיבוד אב ואם און דער רמז פון ר״ם

## צווישן ״רם״ און ״מר״: די צוויי וועגן אין די מצוה

״צען מינוט כיבוד אב ואם״, די פערציגסטע שיעור בסיעתא דשמיא.

אין א ספר וואו עס שטייט נישט דער נאמען פונעם מחבר, שרייבט ער דארט א זייער שיינעם רמז: הלכות כיבוד אב ואם אין יורה דעה הייבט זיך אן ביי סימן ר״מ. ער זאגט אז ר״מ איז א לשון פון ״רם״ – רם ונשא, דערהויבנקייט; אבער עס זענען אויך די זעלבע אותיות ווי ״מר״ – ביטער. אויב מען איז מקיים כיבוד אב ואם כראוי, ווערט מען ״רם ונשא״ – מען ווערט דערהויבן, און מען דערהייבט דערמיט די היילִיגע תורה און כביכול דעם היילִיגן באשעפער. אזוי ווי דער אייבערשטער שרייבט, אז וועו מען איז מכבד א טאטע און א מאמע, איז עס פונקט ווי מען איז מכבד דעם באשעפער אליין.

אבער חלילה וחלילה, וועו מען איז נישט מקיים כיבוד אב ואם, איז עס ״מר״ – עס איז ביטער.

רש״י הקדוש שרייבט דאך אז אין די תורה שטייט ״למען יאריכון ימיך״, און אויב מען איז חלילה עובר אויף כיבוד אב ואם, וויל איך נישט זאגן ווייטער וואס דאס מיינט. עס שטייט אין די תורה ״למען ייטב לך״, אז דער אייבערשטער זאגט אז בזכות כיבוד אב ואם וועט אונז גוט זיין; אויב מען איז חלילה עובר דערויף, וויל איך נישט זאגן ווייטער. דעריבער דארף מען געדענקען דעם רמז: עס קען זיין ״רם״, אדער חלילה ״מר״, און מיר וועלן אויס אז עס זאל זיין רם.

עס שטייט אין ילקוט שמעוני אויף איכה (רמז תתרל״א), דארט ברענגט ער א לאנגן שמועס וואס איז פארגעקומען ביים חורבן בית המקדש צווישן אסף, כלל ישראל, די אבות הקדושים און דעם היילִיגן באשעפער. עס איז א זייער האַרציגער און התעוררות׳דיגער שמועס כביכול.

צום סוף שטייט דארט אזוי: דער היילִיגער באשעפער זאגט: ״אַיי, דו האסט זכות אבות? ניין, דו קענסט נישט נוצן דעם זכות אבות!״ פארוואס קען כלל ישראל נישט נוצן זכות אבות? ״ווייל איך האב געשריבן אין די תורה ׳כבד את אביך ואת אמך׳, אבער ביים חורבן בית המקדש איז געשען דאס וואס עס שטייט ׳אב ואם הקלו בך׳ – מען האט גרינגגעשעצט דעם ענין פון כיבוד אב ואם.״ איר הערט וואס דא האט זיך אפגעטאן ביים חורבן בית המקדש? וועו די אבות הקדושים זענען געקומען זיך אויסווייַנען פארן אייבערשטן פארוואס דער בית המקדש איז חרוב געווארן און פארוואס אידישע קינדער זענען געגאנגען אין גלות, האט דער אייבערשטער געזאגט אז זיי האבן נישט קיין זכות אבות ווייל זיי זענען נישט מקיים כיבוד אב ואם. דאס

איז דער גאנצער חילוק צווישן די גויים און די אידן: מיר האבן א זכות אבות ווייל מיר האבן כיבוד אב ואם; א גוי האט נישט קיין כיבוד אב ואם, דעריבער האט ער נישט קיין זכות אבות.

וועז מיר האבן געזען די ווערטער, האבן מיר זיך אריינגעטראכט: מיר זאגן דאך סליחות, מיר האלטן יעצט אין די ימי הסליחות. כמעט ביי יעדע שטיקל סליחות – אדער אמוויניגסטנס ביי רוב רובם – דערמאנט מען זכות אבות; מען דערמאנט דעם זכות פון אבותינו ורבותינו הקדושים.

## אין די ימי הדין און סליחות קען מען בעטן "זכות אבות" אן מכבד זיין די עלטערן?

א מענטש וואס איז נישט מקיים כיבוד אב ואם, זאגט דער אייבערשטער אליין – אזוי שטייט אין ילקוט שמעוני – "דו קענסט נישט דערמאנען זכות אבות! וואו האלטסטו מיט כיבוד אב ואם?" וועז מיר דאוועגען יעצט אין די הייליגע טעג, שאצט מען אפ אויבן אין הימל יעדנס כיבוד אב ואם, צו זען צי זיינע תפילות זאלן נתקבל ווערן. דאס דארף אונז מעורר זיין, דאס דארף רעשן, דאס דארף מען מפרסם זיין! א איד דארף וויסן: ער וויל זיך אויסבעטן און אויסווייגען, ער וויל מחילה, סליחה וכפרה, ער וויל א גוט געבענטשט יאר מיט געזונט, פרנסה און נחת – זאגט דער אייבערשטער: "וואו איז דיין כיבוד אב ואם?"

אויב עס זענען דא קינדער וואס רעדן נישט צו די עלטערן, וואס זענען מבזה די עלטערן, זיי דערניידעריגן, פארשעמען, מאכן זיי פילן שלעכט אדער צוקלאפן זיי; קינדער וואס רופן נישט, פארציילן נישט, קומען נישט, און זענען נישט קיין חלק פון די משפחה; זיי זענען נישט באזארגט פאר די עלטערן און העלפן זיי נישט ארויס.

שטעלט אייך פאר, עס זענען דא עלטערן וואס זארגן זיך: "ווער וועט מיר העלפן גיין דאוועגען ראש השנה און יום כיפור? ווער וועט קומען צו די סעודות? ווער וועט מיר בויען די סוכה? ווער וועט מיר העלפן מיט די ד' מינים?" רחמנא ליצלן! אויב עס איז דא א טאטע אדער א מאמע אויף דער וועלט וואס האבן קינדער און דארפן האבן אזעלכע דאגות און זארגן, איז עס דאך שוידערליך. דער הייליגער באשעפער זאגט: "וואס דאוועגסטו? פארוואס דערמאנסטו זכות אבות? פארוואס זאגסטו 'מי שענה לאבותינו'? פארוואס זאגסטו 'עננו' אדער 'וזכרתי לך'? פארוואס זאגסטו די אלע זאכן?" דער אייבערשטער זאגט: "זאג עס נישט! דו האסט פארלוירן דאס רעכט עס צו זאגן, וויל דו ביסט נישט מקיים כיבוד אב ואם."

## די גרעלעגנהייט מתקן צו זיין פארן נייעם יאר

אבער מען קען נאך אלץ מתקן זיין! אויב מען זאל יעצט מקבל זיין אויף זיך אריינצולייגן דעם גאנצן קאפ און מוח, מיט אלע חומרות און הידורים, מכבד צו זיין די עלטערן, זיי האלטן חשוב און גרויס, זיי בארואיגן, מאכן באקוועם, דערהייבן און פרייליך מאכן. מיט דעם האבן מיר זכותים מיט וואס צו גיין דאוועגען. דאן האבן מיר זכות אבות, מיר האבן דעם "למען ייטב לך והארכת ימים", און מיר האבן מיט וואס זיך צו שטעלן פארן באשעפער. ווייל דער אייבערשטער זאגט: "אויב דו ביסט מכבד דיין טאטע און מאמע, ביסטו דאך מכבד קודשא בריך הוא ושכינתיה", ווייל כיבוד אב ואם און מורא אב ואם איז א שותפות מיט כבוד שמים, כביכול.

נעכטן איז אריבערגעקומען צו אונז א איד וואס האט חתונה געהאט בזיווג שני מיט א פרוי שוין מיט אסאך יארן צוריק. ער פארציילט מיר אז זיין יעצטיגע ווייב האט א גרויסע משפחה פון קינדער און אייניקלעך, אבער זי ווייסט גארנישט פון זיי. זי זעט נישט די קינדער און נישט די אייניקלעך, זי האט נישט קיין אנונג וואס טוט זיך מיט זיי; זי איז נישט געווען ביי זייערע חתונות און מען רופט איר נישט צו קיין שמחות. עס זענען דא איין אדער צוויי קינדער וואס האבן זיך מיישב געווען, זיי ווילן האבן די מצוה פון כיבוד אב ואם פאר "למען ייטב לך והארכת ימים", זיי ווילן מכבד זיין דעם באשעפער און האבן מורא פון אים, און זיי האבן זיך טאקע פארבינדן מיט איר נאך די חתונה; אמוויניגסטנס זעט זי זיי און זייערע קינדער און גייט צו זייערע שמחות.

ערב די הייליגע טעג טאר מען נישט מקטרג זיין אויף אידן. אבער הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, אויב איר ווייסט פון א קינד אויף דער וועלט – נישט קיין חילוק ווי אלט מען איז – וואס גייט נישט צו די עלטערן, רעדט נישט צו זיי, האלט זיי נישט חשוב, העלפט זיי נישט אדער זארגט נישט פאר זיי, בעט זיך ביי דעם איד! אזויפיל יונגע מענטשן זענען אוועק פון דער וועלט אין שנת תשפ"ד! אזויפיל יונגע מענטשן ליגן נאך יעצט אין די שפיטעלער מיט נוראʼדיגע יסורים און מחלות. דער הייליגער באשעפער זאל העלפן זיי זאלן שוין אויסגעהיילט ווערן.

עס פעלט אריכות ימים אויף דער וועלט! אין די תורה שטייט דאך אז כיבוד אב ואם ברענגט אריכות ימים. עס זענען דא אזויפיל אידן וואס דארפן פרנסה און ערליכע קינדער; אין די תורה שטייט "למען ייטב לך" ביי כיבוד אב ואם. ובפרט ווען מיר לעבן אויף זכות אבות און מיר דארפן דעם זכות אבות, מוז מען זיך אויפשאקלען און אויפוועקן! מיר אלע אידן טארן נישט צולאזן אז אזא מצב זאל זיין ביי אנדערע אידן. מיר מוזן זען מטכס עצה צו זיין, זיצן און טראכטן. ברוך השם, "פנים מאירות" אידן האבן צושפרייט דעם ענין פון פנים מאירות און כיבוד אב ואם. מען קען זאגן אז זינט עס זענען דא די שיעורים פון "צען מינוט כיבוד אב ואם", האבן זיך שוין צענדליגער משפחות שלום געמאכט – ברידער, שוועסטער, עלטערן. כיבוד אב ואם, כיבוד אחיך הגדול, מכבד זיין דעם טאטנס ווייב אדער דעם מאמעס מאן וואו עס איז שייך – ברוך השם, מיר זענען זוכה מפרסם צו זיין כבוד שמים און ברענגען שלום אויף דער וועלט. אבער עס איז נישט גענוג. מיר ווילן א יאר פון אריכות ימים, פון ערליכע און געזונטע קינדער, און פון פרנסה. מיר ווילן אז מענטשן זאלן נישט כאפן קיין נערוון-בראכעס אדער דארפן נעמען מעדיצינען. מיר ווילן א יאר וואו עס זאלן נישט זיין אזויפיל "פארשטאפטע קעפ" אין די חדרים און מיידל-שולעס, אז מען זאל נישט דארפן ארויסנעמען אזויפיל קינדער צו לערנען פריוואט אדער זיי לייגן אויף מעדיצינען. מיר האבן די סגולה, מיר האבן די רפואה און די ישועה: כיבוד אב ואם! לאמיר נתעורר ווערן און מעורר זיין אנדערע, לאמיר אייניגע ביי אידישע קינדער און זיך בעטן ביי זיי: לאמיר נעמען די מצוה פון כיבוד אב ואם, און מיט דעם צוברעכן דעם עשו און פועל'ן די גאולה שלימה.

## די קשר צווישן אמונה אין באשעפער און כבוד אב ואם

אויף די לוחות זענען ארויפגעשריבן צען מצוות, צען ציוויים, פינף און פינף. קעגן "אנכי ה' אלקיך" שטייט אויף די אנדערע זייט, קעגן איבער, "כבד את אביך ואת אמך". דער הייליגער באשעפער זאגט: אויב דו ווילסט אנערקענען אז עס איז דא א באשעפער אויף דער וועלט – "אנכי" און "לא יהיה לך" – אז עס איז נאר דא איין באשעפער, "אין עוד מלבדו", און עס איז נישט דא קיין שום אנדער כוח בעולם, איז דאס נאר שייך אויב דו ביסט מכבד דיין טאטע און דיין מאמע. דער אייבערשטער זאגט: אויב דו גלייבסט אין "אנכי ה' אלקיך", דארפסטו גלייבן אין "כבד את אביך ואת אמך"; אויב דו גלייבסט נישט אין "כבד את אביך ואת אמך", איז דאס חלילה אזוי ווי דו גלייבסט נישט אין "אנכי ה' אלקיך".

## גיין אין די וועגן פון די אבות צו זוכה זיין צו א גוט יאר

דער מדרש זאגט אין פרשת וישלח, מדרש רבה, אז זכות אבות העלפט נאר ווען מען גייט אין די וועגן פון די אבות. די וועגן פון די אבות מיינט אז מען האט געהיטן די תורה מיט מסירות נפש. די אלע מענטשן וואס זוכן זיך היתרים, און זוכן געדרייטע היתרים און אפשר גאר פאלשע היתרים, כדי נישט צו דארפן מקיים זיין כיבוד אב ואם, זוכט מען אין הימל היתרים אז מען זאל זיי נישט דארפן געבן א גוט יאר און מען זאל נישט אויסהערן זייערע תפילות. די זעלבע זאך טוט זיך אפ אין הימל, חלילה וחלילה חס ושלום. מיר דארפן זיך שטארקן אין דעם ענין פון כיבוד אב ואם, וואס אויף דעם שטייט "למען ייטב לך והארכת ימים". דאס איז די גרעסטע סגולה פאר די הייליגע טעג, מזכה צו זיין זיך אליין און מזכה צו זיין גאנץ כלל ישראל. דער אייבערשטער זאל העלפן מיר זאלן זוכה זיין צו א כתיבה וחתימה טובה, א גוט געבענטשט יאר.

**דברות קודש מכ״ק מרן רבינו שליט״א**
**א לעכטיגן גוט מארגן דאנערשטאג פרשת וירא חי מרחשון תשפז**
**קול פנים מאירות 8211-414-845**

א גוט מארגן, דאנערשטאג פרשת וירא, ח״י מרחשון תשפ״ז. א פרייליכן, לעכטיגן און געבענטשטן גוט מארגן; א פרייליכן, לעכטיגן און געבענטשטן טאג; און א פרייליכן, לעכטיגן און געבענטשטן תמיד.

הייליגע, פרייליכע, לעכטיגע און לוסטיגע אידישע קינדער: א גוט מארגן, א גוטן טאג, א גוט אוונט. זייט מצליח און אלעס זאל זיין גוט. דער אייבערשטער זאל פירן אלעס לטובה ולברכה, און ער זאל העלפן מ׳זאל זיך שטענדיג טרעפן אויף שמחות און קענען מבשר זיין בשורות טובות, ישועות ונחמות.

פרייליך, לעכטיג, לוסטיג – ס׳איז נאר גוט! ס׳איז געווען גוט, ס׳איז גוט, און ס׳וועט זיין גוט. ״טוב ה׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו״ – ביים אייבערשטן איז דא נאר טוב און רחמים. דער הייליגער באשעפער זאל העלפן אז עס זאל זיין רחמים וחסדים גלויים, ״ותחזינה עינינו״, מ׳זאל זוכה זיין אז מיר זאלן עס אנערקענען, פארשטיין און זען, בשעה טובה ומוצלחת פאר אלע אידישע קינדער.

## די מוראׄ׳דיגע מעשה פונעם חזן ביים קריג: והיא שעמדה

ביים סוף פון די צווייטע וועלט מלחמה, ווען די רשעים, די דייטשן ימח שמם, האבן געזען אז זיי הייבן שוין אן צו פארלירן, האבן זיי זיך זייער דערשראקן. זיי האבן מורא געהאט אז ס׳וועלן נאך איבערבלייבן טויזנטער אידן לעבן, און די רשעים האבן דאס נישט געקענט פארגינען. האבן זיי אנגעהויבן טון פארשידענע ווילדע זאכן, כדי זייערע פלענער פון אויסראטן כלל ישראל זאלן חס ושלום נתקיים ווערן.

אין איינע פון די שטעט זענען זיי געגאנגען און צאמגענומען האלץ מיט גאז און נאך ברען-מאטעריאל, אנגעצינדן גרויסע פייערס ביי א הויז אדער א בנין, און געוואלט אריינווארפן אהין אלע אידן, רחמנא ליצלן. אבער דער הייליגער באשעפער האט געהאלפן און עס האט זיך אראפגעלאזט אזא שלאקס-רעגן, אז די גאנצע פייער האט זיך אויסגעלאשן. די רשעים ימח שמם האבן אבער נישט געוואלט אויפגעבן; זיי האבן אריינגעטריבן אלע אידן אין וואלד אריין און געוואלט זיי דארט אויסשיסן, חלילה וחס.

איז דארט געווען דער חזן פון שטאט, און אויפ׳ן וועג אריין אין וואלד האט ער געזונגען מיט דביקות: ״והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם״. אזוי הויך האט ער געזונגען.

איז צוגעקומען צו אים איינער פון די דייטשע גענעראלן און אים געהייסן איבערטייטשן וואס ער זינגט. נאך דעם וואס ער האט אים איבערגעטייטשט, האט זיך דער גוי אויפגערעגט, ארויסגענומען זיין רעוואלווער, עס געשטעלט קעגן דעם אידׄ׳ס קאפ און געפרעגט: ״דו זעסט דאס? דיין באשעפער קען דיר יעצט אויך העלפן?״ דער איד האט געענטפערט מיט אמונה פשוטה: ״יא!״ אין יענע סעקונדע האט מען געהערט קולות אז די אמעריקאנער מיליטער איז אנגעקומען. די דייטשן ימח שמם האבן גלייך אראפגעוואוארפן זייער געווער און אנטלאפן, און דער איד מיט אלע אנדערע אידן זענען גערעטעוועט געוואורן.

## די כוח פון אמונה פשוטה אפילו אין שווערע צייטן

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער! איר הערט וואס עס מיינט א נשמה קדושה וטהורה? וואס עס מיינט אמונה פשוטה? דאס איז די הייליגקייט, די לויטערקייט און די לעכטיגקייט פון א איד. די דייטשן ווילן פארברענען – עס גייט נישט; מ׳נעמט זיי אין וואלד – זינגט ער ״והיא שעמדה״ און גלייבט אז ״והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם״. ער זאגט דאס מיט א שטאלץ, און דער באשעפער האט געהאלפן אז דורך אים זאל ארויסקומען א קידוש השם. יא, אפילו אין די לעצטע רגע, ווען א ״חרב חדה מונח על צווארו״, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

הערט גוט, הייליגע אידישע קינדער: ״טוב ה׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו״. עס איז נישטא קיין יאוש בעולם, נישטא קיין עצבות, נישטא קיין דעפרעסיע און נישטא קיין אונטערבערעכן! דער הייליגער באשעפער איז גוט, און ער ראטעוועט אונז. אויב עס איז דא א צרה, וועט אונז דער אייבערשטער ראטעווען.

און אויב דער אייבערשטער ראטעוועט אונז לכאורה נישט אויף דעם אופן וואס מיר ווילן? וויסן זאלט איר, אז דאס איז נישט קיין צרה, ווייל ״טוב ה׳ לכל״. פון א צרה ראטעוועט דער אייבערשטער, אבער מיר דארפן לעבן מיט אמונה פשוטה תמימות׳דיגע אמונה, וויסנדיג אז עס איז נישטא קיין שום כח בעולם וואס קען עפעס טון אויסער דעם אייבערשטן. מיר דארפן זיך מכניע זיין און מבטל זיין אונזערע רצונות צום רצון השם.

## די מעשה פונעם הייליגן רוזשינער: רוחניות איז די אמתׄ׳ע עשירות

הייליגע לעכטיגע קינדער, דער הייליגער רוזשינער האט פארציילט א מעשה: אמאל איז געווען א איד וואס האט געזומען זיין גאנצע געלט וואס ער האט געהאט אוועקגעלייגט און עס משקיע געווען אין א געשעפט פון העמדער. א קורצע צייט נאכדעם זענען די פרייזן פון העמדער שטארק געפאלן; קיינער איז נישט געקומען קויפן ביי אים, ווייל ער האט נישט געוואלט אראפלאזן די פרייז און פארלירן געלט, אבער פארן טייערן פרייז האט קיינער נישט געוואלט קויפן. ער האט געהאט א גרויסן שאדן, ביז דער הונגער אין שטוב האט אנגעהויבן נאגן. די ווייב און קינדער האבן געווײנט: ״טאטע, מ׳דארף עסן, מ׳דארף קליידער, מ׳קען נישט אזוי אנגיין!״ אבער ער האט וויטער געלעבט בשמחה מיט א תמימות׳דיגע אמונה פשוטה, ווארטנדיג אויף ישועת השם כהרף עין.

איין טאג פארטאגס איז אנגעקומען א פריץ און געבעטן אפצוקויפן אלע העמדער גלייך, ווייל ער דארף עס זייער וויכטיג האבן. האט דער איד געזאגט אז ער האט נאכנישט געדאוונט שחרית, און ער האט א קבלה – אזוי ווי עס שטייט אין שולחן ערוך – אז מען מאכט נישט קיין געשעפטן פארן דאוונען. דער פריץ האט זיך פארעקשנט און געוואלט קויפן דוקא יעצט, אבער דער חסיד האט זיך געהאלטן ביי זיין פרינציפ און נישט געוואלט פארקויפן.

דער רוזשינער האט זיך דא אפגעשטעלט און געזאגט: ״עטץ האטס דאך זיכער געוואלט הערן דעם סוף פון די מעשה, אז דער חסיד איז געווארן א גרויסער עושר אויף אן אנדערן וועג ווייל ער האט זיך מוסר נפש געווען פארן אייבערשטן און פאר די תורה נישט צו מאכן געשעפטן פארן דאוונען. דאס וואלט דאך געווען א געוואלדיגע התפעלות.״ אבער דער רוזשינער זאגט: ״נייין, די מעשה האט זיך דא געענדיגט.״

דער רוזשינער האט געוואלט ארויסברענגען: איז די מעשה דען נאר שיין וועז עס ענדיגט זיך מיט דעם וואס ער איז געווארן א גרויסער עושר? די מעשה איז הערליך שיין אזוי ווי זי איז, ווייל ער איז געווארן א ״ביליאנער״ אין רוחניות. א ביליאנער איז איינער וואס איז זיך מוסר נפש פאר די תורה און פארן באשעפער. דא ענדיגט זיך די מעשה.

עס דארף זיך נישט ענדיגן מיט א התפעלות פון גשמיות. די אמת׳ע התפעלות איז, אז א איד האט געהאט די כוחות – אפילו וועז ער האט געזען אז זיין גאנצע לעבנס-השקעה ליגט אין די העמדער און ער קען יעצט צוריקמאכן דאס געלט – נישט צו זוכן קיין היתרים. ער מאכט נישט קיין געשעפטן פארן דאוונען. ער דארף נישט קיין געלט און נישט קיין עשירות; ער האט נישט קיין הפסדים, ווייל ער האט א תורה און א שולחן ערוך, און ער דינט דעם הייליגן בורא.

הייליגע אידישע קינדער, דער רוזשינער זאגט: דאס איז די מעשה! ״מי כעמך ישראל״. פון דעם דארפן מיר זיך לערנען. מיר האבן נישט קיין שאדנס און נישט קיין רווחים – מיר דינען דעם אייבערשטן. עס איז נישט מיין הפסד און נישט מיין רווח, אלעס איז פונעם הייליגן באשעפער, פונעם יחיד ומיוחד, היה הוה ויהיה, אין עוד מלבדו.

און לאמיר זיין קלאר מיט זיך אליין: דער אייבערשטער האט דעם איד נישט פארלאזט. דער אייבערשטער האט זיכער געמאכט אז דער איד האט פרנסה און ער האט אלע זיינע צרכים; אפילו וועז מיר ווייסן נישט, גלייבן מיר דאך. מיר לעבן מיט אמונה פשוטה און מיט מסירות נפש פארן אייבערשטן, פאר די תורה, פאר די מסורה, און פארן שולחן ערוך. הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, וויבאלד מיר לעבן מיט אמונה פשוטה, לעבן מיר און גלייבן מיר אינעם אייבערשטן

## פרשת השבוע: אברהם אבינו און דער לימוד פון קיינמאל נישט אויפגעבן

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, מען לעבט אזוי אריין מיט א פנים מאירות, מיט אן אש קודש, און מיט א מוח שליט על הלב — אז דער מוח זאל שולט זיין אויפן הארץ. מיר זענען דאך חכמים ונבונים; ביי אידישע קינדער געפינט זיך חכמה, בינה ודעת. מיר שטייען העכער פון אלע מגושם׳דיגע מחשבות, דיבורים ומעשים. מיר זענען רוחניות׳דיגע, הייליגע, לעכטיגע, לויטערע און ריינע נשמות. מיר האבן דאך אזעלכע געוואלדיגע כוחות! אלעס קומט דורך אמונה פשוטה און תמימות׳דיגע אמונה, ווי עס שטייט ״וצדיק באמונתו יחיה״.

מיר האבן היינט געגעבן א שיעור איבער אמונה פשוטה, א געוואלדיגע שיעור מפי ספרים וסופרים, אפצוטייטשן וואס מיינט תמימות׳דיגע אמונה פשוטה. בעזרת השם עס וועט זיין נאך א שיעור; מיט סיעתא דשמיא זאל דער אייבערשטער אונז פירן אויף די ריכטיגע וועגן.

מיר זעהען אין די וואד'ס פרשה אז דער אייבערשטער האט געזאגט פאר אברהם אבינו, וועלכער האט זיך אזוי געבעטן: "אפשר זענען דא צדיקים וואס קענען מגין זיין אויף סדום?" האט דער אייבערשטער געזאגט: "אויב איך וועל טרעפן אין סדום פופציג צדיקים, וועל איך אוודאי ראטעווען די גאנצע שטאט צוליב די צדיקים." און אזוי ווייטער האט דער הייליגער באשעפער געזאגט פאר אברהם אבינו.

יעצט לכאורה פרעגן די מפרשים א שאלה: אלעס איז דאך אנטפלעקט פארן הייליגן באשעפער, ער ווייסט דאך אלעס. האט דען דער אייבערשטער געדארפט ענטפערן פאר אברהם אבינו "אויב עס וועט זיין פופציג" אדער "אויב עס וועט זיין פערציג"? דער אייבערשטער ווייסט דאך שוין אויב עס איז דא אדער נישט. דער אייבערשטער וואלט וועז געדארפט זאגן פאר אברהם אבינו גלייך צי עס איז דא צי נישט, און מיט דעם ענדיגן די גאנצע תפילה און דעם גאנצן פלאן. אויב עס איז דא — איז עס גאראטעוועט, און אויב נישט — נישט. וואס מיינט דאס ווארט "אם אמצא" (אויב איך וועל טרעפן)? כביכול ביים הייליגן באשעפער איז דאך נישט שייך קיין ספיקות?

ענטפערט איינער פון די מגידים אזוי: אוודאי האט דער הייליגער באשעפער געווואוסט אז אין יענע מינוט וועז אברהם אבינו האט געדאוונט, זענען נישט געווען קיין פופציג צדיקים. דער הייליגער באשעפער האט געזאגט פאר אברהם אבינו: "יעצט אין די רגע איז טאקע נישטא, אבער עס קען נאך זיין, באלד וועט יא זיין." מען גייט דאך ערשט איבערקערן סדום די קומענדיגע אינדערפרי, און פון יעצט וועז אברהם אבינו דאוועגט ביז מארגן אינדערפרי קענען דאך פאסירן אזויפיל זאכן.

וואס האט דער הייליגער באשעפער געוואלט אונז דא אויסלערנען דורך אברהם אבינו? אז עס איז נישט דא קיין יאוש בעולם, און מען טאר קיינמאל נישט אויפגעבן. דער הייליגער באשעפער האט געזאגט: "ניין, יעצט איז טאקע נישטא, אבער 'אם אמצא' — אויב פופציג מענטשן וועלן תשובה טון און אהערקומען, וועט מען אוודאי נאך ראטעווען די שטאט; עס איז נאך אלץ שייך."

דאס איז דער לימוד און דער מוסר השכל וואס דער הייליגער באשעפער האט געוואלט וויזן פאר אברהם אבינו: עס איז נישט דא קיין יאוש בעולם! דאס וואס עס איז יעצט נישטא, אפילו ווען מען האלט שוין עטליכע שעה פארן איבערקערן סדום, מיינט נאך נישט אז עס וועט נישט זיין.

א איד לעבט נישט אין יאוש, נישט אין רוחניות און נישט אין גשמיות. צו זיין נעגאטיוו, אויפגערעגט, אנגעצויגן אדער פול מיט פחדים — דארט געפינט זיך יאוש. אבער וועז מען לעבט פאזיטיוו, מיט אמונה פשוטה, מיט שמחה און פרייליכקייט, מיט מנוחה, הרחבת הדעת און ישוב הדעת, רואיגערהייט — דארט לעבט מען מיטן אייבערשטן. וועז דער הייליגער באשעפער קאכט זיך אין אונזערע מחשבות, דיבורים ומעשים, דארט איז נישטא קיין שום יאוש.

עס קען נאך זיין! אזוי האט דער אייבערשטער געזאגט פאר אברהם אבינו: עס איז דא א מעגליכקייט, עס איז דא אזא היכי תמצא. ישועת השם כהרף עין. א מענטש קען טוישן זיין מצב אין רוחניות און אין גשמיות אין איין סעקונדע. אפילו אויב יעצט איז דא א געוויסער מצב, האט עס גארנישט מיט דער צוקונפט. אין איין רגע קען אלעס נשתנה ווערן לטובה ולברכה, און א מענטש קען משנה זיין זיין וועג אין מחשבה, דיבור ומעשה. מען קען מתקן זיין, מען קען תשובה טון, און ישועות קומען. עס איז נישטא קיין יאוש און נישטא קיין אויפגעבן; מען דארף שטענדיג ארויסקוקן אז עס קען נאך זיין און עס וועט נאך געשען. הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, בעזרת השם ובסיעתא דשמיא, דאס איז א מורא'דיג ווארט.

## אברהם שב למקומו: דינען דעם באשעפער מיט שמחה שטענדיג

עס שטייט: "וילך השם כאשר כלה לדבר אל אברהם" — דער הייליגער באשעפער האט געענדיגט רעדן צו אברהם אבינו, "ואברהם שב למקומו" — און אברהם אבינו איז צוריקגעגאנגען צו זיין פלאץ. די תורה הקדושה פארציילט דא די צדקות פון אברהם אבינו. אברהם אבינו האט דאך ממליץ טוב געווען אויף די מענטשן פון סדום; ער האט פרובירט אלע מיני אופנים צו ראטעווען סדום — פופציג צדיקים, פערציג צדיקים, ביז צען צדיקים. למעשה האט ער גארנישט אויפגעטון, ער האט זיך נישט געקענט קיין עצה געבן. תיכף נאכדעם וואס אברהם אבינו האט אזוי שטארק געבעטן און געדאוונט, האט דער הייליגער באשעפער איבערגעקערט סדום.

אברהם אבינו איז אבער נישט געווארן צעבראכן אדער אריינגעפאלן אין א מרה שחורה. ער האט נישט געפרעגט: "וואס איז געווארן מיט מיינע תפילות?" ער האט געוואוסט איין זאך:

"כי כל דרכיו משפט ואין עול", "צדיק וישר הוא". דער הייליגער באשעפער טוט נאר גוט און נאר ריכטיג.

אפילו ער פארשטייט נישט, איז אברהם אבינו "שב למקומו" — ער איז צוריקגעגאנגען צו זיין פריערדיגן מצב צו דינען דעם אייבערשטן מתוך שמחה און רואיגערהייט. אזוי זאגט דער הייליגער שינאוור רב, דער "דברי יחזקאל".

און ער לייגט צו: וויבאלד די תורה איז נצחי, קען און דארף יעדער איד זיך אזוי אויפפירן. א איד דארף שטענדיג זיין בשמחה, נישט קיין חילוק צי עס גייט זיין וועג צי נישט. עס קומט דא נישט אריין "מיין וועג"; א איד לעבט בשמחה מיטן אייבערשטן. מיר טוישן נישט דעם רצון ה' און מיר טוען חלילה גארנישט "פארן" אייבערשטן, נאר מיר לעבן "מיטן" אייבערשטן. מיר קאכן זיך מיטן אייבערשטן, און דער אייבערשטער איז גוט, און מיר לעבן אין דעם "גוט".

## דער בארדיטשובער רב און דער חילוק צווישן אברהם און לוט

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער. דער הייליגער בארדיטשובער, ר' לוי יצחק בן שרה סאשא, איז אמאל אנגעקומען קיין לעמבערג. ער איז אריינגעגאנגען צו איינעם פון די עשירים און געפרעגט צי ער קען דארט איינשטיין. דער עושר האט נישט געוואוסט אז דאס איז דער הייליגער בארדיטשובער, און ער האט אים געזאגט "ניין", ער האט נישט קיין פלאץ פאר אים.

איז דער הייליגער בארדיטשובער געגאנגען צו א געוויסן מלמד, אן ארימאן, פרעגן צי ער קען דארט איינשטיין. יענער האט אים אויפגענומען מיט א שמחה רבה: "קומט אריין!" מען רעדט דא פון א איד וואס זיין גאנצע דירה'לע איז באשטאנען פון עטליכע קלייניע צוקוועטשטע שטיבעלעך, אבער ער האט געהאט פלאץ בהרחבה גדולה אפילו פאר א גאסט, און ער האט זיך ממש מחיה געווען מיט דער מצוה.

נאך א פאר שעה האט זיך ארומגעטראגן א שמועה איבערן גאנצן שטאט אז דער הייליגער בארדיטשובער געפינט זיך דא. הונדערטער מענטשן האבן באלאגערט דאס הויז פונעם מלמד, פונעם ארימאן. דער עושר איז אויך אהין אנגעקומען; ער גייט אריין און בעיט איבער דעם הייליגן בארדיטשובער פארן אים נישט דערקענען, זאגנדיג אז ער וואלט אים קיינמאל נישט אפגעזאגט ווען ער ווייסט ווען אז דאס איז דער הייליגער בארדיטשובער.

האט אים דער הייליגער בארדיטשובער געזאגט: "וואס איז דער חילוק צווישן אברהם אבינו און לוט? ביידע זענען געווען מכניסי אורחים. אבער די הכנסת אורחים פון אברהם אבינו ווערט דערמאנט לדורי דורות, בשעת די הכנסת אורחים פון לוט ווערט אין ערגעץ נישט דערמאנט לשבח, אפילו לוט האט זיך ממש מוסר נפש געווען און מפקיר געווען זיין גאנצע משפחה. פארוואס נישט?

אלא מאי, ווייל לוט האט געזען מלאכים און ער האט זיי מקבל געווען באהבה און געמאכט הכנסת אורחים. אבער אברהם אבינו האט געזען פשוט'ע מענטשן, נישט קיין מלאכים, און אפילו אזוי האט ער זיי איינגעלאדנט צו זיך און מקיים געווען מצוות הכנסת אורחים. ער האט אפילו געהאלטן אז זיי זענען עובדי עבודה זרה, און דאך האט ער זיי מקרב געווען. 'וירץ לקראתם' – ער איז געלאפן קעגן זיי און זיך מטריח געווען; ער האט נישט געזוכט דווקא מלאכים, נאר פאר פשוט'ע מענטשן האט זיך אברהם אבינו אוועקגעגעבן מיט זיין גאנצע הארץ. דערפאר רעדט מען פיל מער פון די הכנסת אורחים פון אברהם אבינו ווי פון די הכנסת אורחים פון לוט."

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, אברהם אבינו האט נישט מקיים געווען הכנסת אורחים ווייל "איד" ווייל האבן געסט אדער ווייל "איד" ווייל מקיים זיין די מצווה. אברהם אבינו איז געווען אינגאנצן בטל ומבוטל צום רצון הבורא, צום רצון השם, און ער האט געלעבט מיט'ן אייבערשטן.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, ווען מ'קאכט זיך מיט'ן אייבערשטן און מ'לעבט מיט'ן אייבערשטן, איז מען פריילידך, גליקלידך און לעכטיג, און מ'מאכט יעדן ארום זיך אויך פריילידך, לעכטיג און גליקלידך. פועלט'ס אלעס גוטס, און א לעכטיגן תמיד, אמן כן יהי רצון.

## יסודות און כללים אין מצות כיבוד אב ואם

בסיעתא דשמיא, כיבוד אב ואם צען מינוט, דער 37'סטער שיעור. אין שו"ת משנת יוסף חלק י"א, פונעם גאון רבי יוסף ליבערמאן זכרונו לברכה פון ירושלים, ברענגט ער דארט אין סימן ק"ס דעם גדר און די אופנים פון כיבוד אב ואם. מיר וועלן עס אביסל פארלערנען דא פארן ציבור. ער שרייבט אזוי אין אות א':

## צוויי סארטן מצוות אין כיבוד: הילף און באדינונג

אזוי ווי עס זענען דא צוויי מצוות עשה פון כיבוד אב ואם – כיבוד און מורא – אזוי אויך זענען דא אין די מצוה פון כיבוד אב ואם אליין צוויי סארט מצוות אין כיבוד.

די ערשטע מצוה איז צו העלפן א טאטע און א מאמע מיט זאכן וואס זענען שווער פאר זיי; אפילו אויב זיי קענען עס אליין טוון ווען זיי שטרענגען זיך אן, איז דאך א מצוה זיי ארויסצוהעלפן און מאכן אז עס זאל זיי זיין גרינגער.

די צווייטע מצוה פון כיבוד איז זיי משמש צו זיין בדרך כבוד, נישט ווייל זיי דארפן עס, נאר ווייל עס איז א כבוד אז מען באדינט זיי.

דער רמ"א ברענגט אין סימן ר"מ סעיף ד': "וישמשנו בשאר דברים שהשמש משמש רבו" – מען זאל באדינען א טאטע און א מאמע פונקט ווי א משמש אדער א גבאי באדינט זיין האר.

דער רמב"ם זאגט אין הלכות ממרים (פרק ו' הלכה ג'): "ומשמשו בשאר הדברים שהשמשים משמשין בהן את הרב". דאס טייטשט אזוי: דער רבי, דער רב, אדער דער שיינער איד, קען טאקע אליין אויפשטיין, ער קען אליין גיין און זיך נעמען א גלעזל וואסער, אבער דער סדר איז אז דער משמש טוט עס; ער העלפט אים אויפשטיין, ער רוקט אים אונטער דעם בענקל, ער ברענגט אים טרינקען. קומט אויס אז דאס אלעס איז דער חיוב פון די קינדער אלס כיבוד אב ואם.

ער ברענגט אויך דארט אז אלע מלאכות וואס א עבד טוט פאר זיין האר, דארף א תלמיד טון פאר זיין רבי'ן – פארשטייט זיך אויף אן אופן וואס ער זאל נישט אויסקוקן ווי א קנעכט, ווייל "כי לי בני ישראל עבדים", עבדי הם ולא עבדים לעבדים.

מען זעט אין די גמרא אין נדרים (דף נ"ד) אז רבה האט אנגעגאסן א כוס צו טרינקען פאר זיין רבי'ן רב יוסף. רב יוסף האט טאקע געהאט א משמש, אבער רבה האט געוואלט מקיים זיין די מצוה פון כבוד רבו דורך דעם וואס ער האט אים געגעבן כבוד, נישט ווייל רב יוסף האט עס געדארפט, נאר מיט דעם איז ער אים מכבד. עס קומט אויס פון דעם, אז יעדע סארט כבוד וואס מען קען מכבד זיין דעם טאטן אדער די מאמע – צי כדי עס גרינגער אדער באקוועמער צו מאכן פאר זיי, אדער פשוט ווייל עס איז א כבוד אז איך טו עס פאר מיינע עלטערן – אפילו זיי דארפן עס נישט בעצם, זיי קענען זיך אליין אונטערוקן דעם בענקל, אליין אויפשטיין, אליין אנגיסן א גלעזל אדער זיך מאכן א קאווע, איז דאך דא א מצוה פון מכבד זיין די עלטערן און זיי געבן דעם כבוד אז דאס קינד טוט עס פאר זיי.

## באגלייטן און העלפן די עלטערן מיט פראקטישע זאכן

עס שטייט אויך אין שולחן ערוך "מכניס ומוציא" – ער זאל העלפן די עלטערן גיין ווען מען דארף גיין און ווען מען דארף קומען. פשטות רעדט מען ווען די עלטערן זענען שוין עלטער און זיי דארפן איינעם וואס זאל זיי אונטערהאלטן, דעמאלטס איז עס א מצוה פון כיבוד אב ואם אז די קינדער זאלן זיי שטיצן. ער ברענגט אבער דא אין משנת יוסף אז די זעלבע זאך איז ווען די עלטערן דארפן גיין ערגעץ, צו א שמחה, צו א דאקטאר, אדער צו סיי וועלכע פלאץ; נישט נאר ווען זיי דארפן הילף – וואס דעמאלטס איז עס זיכער א מצוה פון כיבוד – נאר אפילו אויב עס איז נישט לויט זייער כבוד אז זיי זאלן גיין אליין, צי ווייל זיי זענען חשוב'ע מענטשן אדער ווייל עס פאסט נישט פאר א מענטש אין דעם עלטער צו גיין אליין, איז דא א חיוב אויף די קינדער מקיים צו זיין כיבוד אב ואם און זיי באגלייטן. אפילו אויב דער טאטע קען בעצם גיין אליין, אבער היות עס איז א כבוד אז א קינד באגלייט א טאטע און א מאמע, גייט עס אריין אין דעם גדר פון די מצוה פון כיבוד אב ואם, און בפרט אויב דער טאטע און די מאמע האבן א ספעציעלע הנאה פון דעם.

די זעלבע זאך איז מיט געבן א גלעזל וואסער, א קאווע, א טיי, געבן צו עסן, גיין איינקויפן פאר די עלטערן, קומען צו זיי אהיים מסדר זיין דאס הויז, אריינלייגן זאכן אין פרידזשידער אדער אין די שאפעס; אלעס וואס מען קען טון בפועל ממש זיי צו מאכן גרינגער אדער מכובד'דיג, איז א מצות עשה דאורייתא דאס צו טון.

אז מען גייט אריין אין שטוב און מען העלפט די מאמע וואשן די געשיר, אויפבעזעמען, אויפוואשן, אדער אויסגראדן זאכן – יעדע זאך וואס מען קען טון זיי גרינגער צו מאכן אדער זיי מכבד צו זיין, ווי למשל אוועקפאקן דעם טאטנס ספרים, איז א מצות עשה דאורייתא. און אויב דער טאטע און די מאמע האבן נישט דאס וואס זיי דארפן, זיי האבן נישט קיין עסן אדער קליידונג, איז אוודאי דא א חיוב מדאורייתא אז דאס קינד זאל זען צו ארבעטן אדער זיך פארדינגען; ער מוז טון אלעס אין דער וועלט אז זיינע עלטערן זאלן קענען באקומען פון אים זייערע געברויכן, ווי קליידער, א דירה, און אזוי ווייטער.

## כיבוד אין זאכן וואס זענען נישט קיין דירעקטע הנאה: שידוכים

עס זענען דא אופנים פון כיבוד, זאגט דער משנת יוסף, וואס בעצם האט דער טאטע נישט קיין דירעקטע הנאה דערפון, אבער די הנאה איז דאס וואס דאס קינד טוט עס פאר אים. דעמאלטס דארף מען שוין זען, עס זענען דא געוויסע מדרגות ווען דאס קינד דארף עס יא טון און ווען נישט, אבער דאס איז זיכער אז א מענטש איז מחויב זיך מוראי'דיג שטארק צו רעכענען אין די זאכן מיט די עלטערן. למשל, צו מאכן א שידוך וואס איז א בזיון פאר די עלטערן איז א איסור דאורייתא.

א מענטש דארף וויסן אז ער מוז זיך רעכענען מיט די עלטערן וועז ער מאכט שידוכים. אודאי דארף מען חתונה האבן, עס איז א מצות עשה דאורייתא, און מען רעדט נישט דא פון אן אויסנאם פאל וועז עס זענען נישטא קיין אנדערע שידוכים און די קינדער ווערן עלטער בשעת די עלטערן פארעקשנ'ען זיך – מען רעדט נישט פון דעם. מען רעדט וועז מען מוז זוכט א שידוך, דארף מען זוכן א שידוך וואס איז לויטן כבוד פון די עלטערן. עס איז נישט קיין חילוק צי דו האסט אנדערע שיטות אדער אויב דו ביסט אויף א נידריגערע דרגה; וועז דו מאכסט א שידוך מיט דיינע קינדער דארפסטו זיך זייער שטארק רעכענען מיט דעם כבוד פון דיינע עלטערן, זיי זאלן חלילה נישט האבן קיין צער און נישט מבוזה ווערן.

## פראקטישע אנווייזונגען פארן טאג-טעגליכן לעבן און פאר די ימים טובים

יעצט מוזן מיר דא מעורר זיין אידישע קינדער: מען זעט פון דעם ווי וויכטיג עס איז צו רופן די עלטערן, לכתחילה יעדן טאג. אויב מען וואוינט אין די זעלבע שטאט, זאל מען פרובירן אריינצוגיין. מען דארף זיך אריינטראכטן: מיט וואס קען איך ארויסהעלפן און מאכן גרינגער? אדער אויב איך טו עס כדי מכבד צו זיין מיין טאטע און מיין מאמע, איז דאס די מצוה פון כיבוד אב ואם. עס קומען יעצט די הייליגע טעג; זיי דארפן קליידער, מען דארף זיי אפשערן, מען דארף שניידן זייערע נעגל. עס וועגדט זיך אלץ אין דעם יארגאנג, אבער דאס זענען אלץ זאכן וואס מען דארף האבן אינזין.

זיי דארפן אויסריניגן זייערע קליידער, שיקן צום קלינערס, צו די ריניגער. מ'דארף אינזין האבן זיי זאלן האבן האניג, א קאפ פון א כבש, און א קאפ פון א פיש. אפילו אויב סתם אזוי האבן זיי עס נישט, אבער אז דו קענסט זיי מכבד זיין מיט דעם און דו האסט א מעגליכקייט צו פארשאפן ריינע האניג אדער א ראש כבש, איז דאס זייער וויכטיג.

די זעלבע זאך איז מיט ארויסצוהעלפן מיט די כפרות, אדער ארויסצוהעלפן מיט וואס מ'קען נאר ביי די סוכה: בויען די סוכה, באצירן די סוכה, און ברענגען שיינע זאכן פאר די סוכה. אויכעט, אויב מ'קען זיי שיקן עסן לכבוד יום טוב. לאמיר זאגן אז מ'דארף דארט נישט קיין פשוט'ע עסן, קען מען אבער מאכן מכובד'דיגע עסן, ווי א שיינע לעקעך, א טארט, א שיינע חלה, שיינע פליישן, אדער געוויסע געטראנקען. ס'איז דא זאכן וואס מ'פארגרינגערט זיי מיט דעם, און ס'איז דא זאכן וואס מ'איז זיי מכבד.

אבער ס'איז דא אזויפיל זאכן אין די הייליגע טעג וואס מיר קענען אינזין האבן אונזערע עלטערן: מיט'ן לולב, מיט'ן אתרוג, מיט די הדסים און מיט די ערבות; שיקן פאר זיי ספעציעלע סאלאטן, קאמפאטן, און קוגלען. עס זענען דא אזויפיל זאכן וואס ווען די קינדער טראכטן זיך אריין וויאזוי זיי קענען מקיים זיין די מצוה פון כיבוד אב ואם, קענען זיי עס גרינגער מאכן און זיי מכבד זיין.

און מיר דארפן אריינמישן אונזערע קינדער אז זיי זאלן זיין א חלק דערפון, כדי זיי זאלן זיך אויסלערנען וויאזוי מכבד צו זיין די עלטערן וועז זיי וועלן גרויס ווערן, און אזוי דאס איבערגעבן מדור דור. הצלחה וברכה און סיעתא דשמיא.

א גוט מארגן. פרייטאג ערב שבת קודש פרשת וירא, י"ט מרחשון תשפ"ז. א פריליכן, לעכטיגן און געבענטשטן גוט מארגן; א פרייליכן, לעכטיגן און געבענטשטן טאג; א פריליכן, לעכטיגן און געבענטשטן ערב שבת קודש; א פריליכן, לעכטיגן און געבענטשטן שבת קודש; און א פריליכן, לעכטיגן און געבענטשטן "תמיד".

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער! ביסטו פריליך? אוודאי! פארוואס ביסטו פריליך? ווייל איך בין א איד! וואס נאך מאכט דיר פריליך? דאס וואס איך האב א תורה. פארוואס נאך ביסטו פריליך? ווייל אין פסוק שטייט: "בנים אתם לה' אלקיכם", איך בין א בן מלך. פארוואס נאך ביסטו פריליך? ווייל אין פסוק שטייט: "אהבתי אתכם אמר ה'", דער הייליגער באשעפער האט אונז ליב. און פארוואס נאך ביסטו פריליך? ווייל איך בין א חלק פון כלל ישראל. און פארוואס נאך ביסטו פריליך? "שעשה לי כל צרכי" – איך האב אלעס וואס איך דארף. איך דארף נישט זארגן און איך דארף נישט דאגה'נען.

אוי, בין איך פריליך! און וואס טוסטו וועז דו ביסט פריליך? איך זאג און איך זינג כסדר "מזמור לתודה", "מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר", "אדון עולם", און נאך אנדערע פסוקים און ניגונים פון שבח והודאה. איך דאוונען מיט א געשמאק און איך דריי מיך ארום מיט א לעכטיגן פנים מאירות, מיט א פריליכן געזיכט. איך לעב אין אשב"ש: אמונה, שלום, בטחון און שמחה. איך בין מקיים דעם "אני שמח בחלק שלי". איך בין א פרייליכער מענטש און איך מאך יעדן ארום מיר פריליך.

ווייסטו וואס איך גיי דיר זאגן? דו ביסט גליקליך! דו ביסט לוסטיג און דו האסט דאס זיסטע לעבן. הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, אזוי דארף א איד טראכטן, רעדן, זיך מחזק זיין און מחזק זיין אנדערע.

## שמחה ברענגט די ישועה

עס שטייט אין פסוק, דוד המלך זאגט אין תהלים קי"ח, און מיר זאגן עס ביים הלל: "קול רנה וישועה באהלי צדיקים". לכאורה וואלט געדארפט שטיין פארקערט: "קול ישועה ורנה באהלי צדיקים"? אז עס איז דא א ישועה, הערט מען א רנה – מען דאנקט, מען לויבט דעם אייבערשטן און מען זינגט. אבער פארוואס שטייט קודם דאס זינגען און ערשט נאכדעם די ישועה?

די תשובה אויף דעם שטייט אין די ספרים הקדושים: ווייל א איד גלייבט מיט אן אמונה פשוטה אז דער אייבערשטער גיט אים נאר ישועות, און אלעס וואס דער באשעפער טוט איז א ישועה. דורך דעם כח האמונה איז מען ממשיך א גאנצע ישועה, א ישועה וואס מען זעט מיט אפענע, פליישיגע אויגן.

ווי מער א מענטש פרייט זיך, ווי מער א מענטש דאנקט דעם אייבערשטן און איז גוט אויפגעלייגט, אלס מער קומט אים דער אייבערשטער אקעגן מיט ישועות; ווייל וען א מענטש איז בעצבות, קען מען נישט זוכה זיין צו קיין ישועות. שמחה ברענגט ישועות. ווי מער שמחה, אלס מער ישועות.

"קול רנה" – אויב עס איז דא א קול פון געזאנג, מען זינגט, מען איז בשמחה, מען איז דערהויבן און פריליך, דעמאלט קומט די "וישועה" – דאס ברענגט די ישועה אין די אהלי צדיקים.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, איך האב זיך איבערגעטראכט צי איך זאל עס יא זאגן אדער נישט זאגן, אבער דער אמת איז אז מען האט מקבל געווען אז מען גייט עס יא זאגן, און יעצט גייען מיר מסביר זיין פארוואס.

עס שטייט די וואך אין די פרשה ביי די עקידה: "ויאמר יצחק אל אברהם אביו, ויאמר אבי, ויאמר הנני בני". לכאורה פרעגט דער דברי ישראל ממודז'יץ: דאס זענען דאך איבריגע ווערטער! קודם "ויאמר אבי", דערנאך "ויאמר הנני בני", און נאכאמאל "ויאמר". עס וואלט געדארפט שטיין: "ויאמר יצחק אל אברהם אביו הנה האש והעצים". וואס עפעס כאפט ער אן די ווערטער "ויאמר אבי" און "ויאמר הנני בני" פארן עצם ענין?

נאר וואס דען? עס ליגט דארט א טיפע נקידה, מעשה אבות סימן לבנים. די מצוה פון די עקידה און די גאנצע ענין דארט, יעדע דיבור און יעדע זאך, האט געמאכט אזא שטארקן רושם למעלה, און דער זכות איז געבליבן לעולמי עד. אלע מעשי אבות זענען א סימן פאר די קינדער, אבער די עקידה נאך מער פון אלעם. עס קומט אויס אז יעדע דיבור וואס איז דארט געווען, איז געבליבן לדורות עולם.

זאגט דער דברי ישראל אזוי: יצחק האט געזאגט פארן טאטן "אבי", און אברהם אבינו האט אים געענטפערט "הנני בני". דאס האט געמאכט אזא רושם בשמים, אז וען א איד וועט זאגן פארן אייבערשטן "ויאמר אבי" – ער וועט געבן א שריי "טאטע!" – וועט דער הייליגער באשעפער נתמלא ווערן מיט רחמים, און דער אייבערשטער וועט ענטפערן "הנני בני", מיין קינד איך בין

דא, איך גיי דיר ענטפערן און נאכגעבן, וימלא ה' כל משאלות לבך לטובה.

## די מעשה פון די וואך : חושך ואור אינעם בנין

הערט צו, הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער. די וואך מאנטאג פרשת וירא תשפ"ז, בערך צען אזייגער צופרי, האט מען אפגעשפארט די עלעקטריק דא ביי אונז אין דעם גאנצן בנין : די בית המדרש, די מקוה, די שטיבלעך, און די דירה וואו מען וואוינט און וואו מען נעמט אויף מענטשן. מען האט אפגעשפארט די לעקטער ווייל מען האט נישט באצאלט. מען האט געדארפט באצאלן בערך צווישן פופצן ביז זיבעצן טויזנט דאלער, און אזוי ווי מען האט עס נישט געהאט, האבן זיי עס צוגעשפארט. דער הייליגער באשעפער האט געהאלפן אז עס האט אזוי אנגעהאלטן מאנטאג, דינסטאג און מיטוואך, ביז דאנערשטאג צוועלף-דרייסיג מיטאג ווען די לעקטער האט זיך צוריק אנגעצינדן.

אין די דאזיגע דריי א האלב טעג, ברוך הוי' ברוך הוא, האט אונז דער אייבערשטער געפרואווט מיט נסיונות. דער אמת איז אז מען דארף זיך לכאורה שעמען ; איך שעם מיך אז איך האב נישט געהאט קיין לעקטער ווייל איך האב נישט געהאט דאס געלט און מען איז אנגעקומען צו אזא הויכן נומער. **אבער שפעטער האבן מיר זיך מיישב געווען אז מען שעמט זיך נישט מיט דעם הייליגן באשעפער. אלעס וואס דער אייבערשטער טוט איז גוט, און מיר זענען שטאלץ מיט אים.**

יא, הערט מיר אויס אידישע קינדער, אונזער לעקטער איז געווען אפגעשפארט פון מאנטאג ביז דאנערשטאג נאכמיטאג ווייל מיר האבן נישט געהאט דאס געלט. וואס האבן מיר געטון? געזונגען מזמור לתודה, געדאנקט דעם אייבערשטן, און אלעס איז אנגעגאנגען כאילו לא היה. מען האט געענטפערט די טעלעפאנען, געזאגט שיעורים, אויפגענומען מענטשן און געדאוונט מנינים – אלעס איז אנגעגאנגען כסדרן.

**עס איז געווען א גשמיות'דיגע חושך אבער א רוחניות'דיגע אור.** דער הייליגער באשעפער האט אונז געפרואווט מיט שווערע נסיונות : ביינאכט איז קאלט, עס איז נישטא קיין הייצונג, מען קען נישט נעמען קיין שאור און מען קען נישט האבן קיין הייסע קאווע.

אבער דער הייליגער באשעפער האט געהאלפן. איינס פון די קינדער האט גערופן "חברים", און חברים האט אריבערגעבראנגט א דזשענעראטאר. אזוי האט מען ברוך השם געקענט ראטעווען די פרידזשידערס און די פריזערס אז די עסן זאל נישט קאליע ווערן. אויף דעם אליין דארף מען מאכן א סעודת הודאה, הודו הוי' ברוך הוא. דער הייליגער באשעפער האט געהאלפן, עס איז געווען גוטע וועטערס, די זון האט געשיינט יעדן טאג, עס האט נישט גערעגנט און נישט געשנייט, עס איז נישט געווען קיין פרעסטן און קיין ווינטן. א סעודת הודאה דארף מען מאכן פאר דעם, הודו לו ברכו שמו ברוך ה' ברוך הוא.

ברוך השם, קיינער איז נישט געווארן צעבראכן, קיינער איז נישט געווארן צוקלאפט, און קיינער איז נישט געווארן פארשעמט. אדרבה, עס האט געברענגט א געוואלדיגע התקרבות אלוקים, "שעשה לי כל צרכי", "המכין מצעדי גבר". נאכאמאל "מזמור לתודה", נאכאמאל "מזמור לתודה", נאכאמאל "מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר", און "אדון עולם". מען האט זיך געקאכט אין אמונה, אין שמחה, אין ישוב הדעת און אין הרחבת הדעת. עס האט געשיינט, עס האט געלאכטן ; עס איז נישט געווען קיין שום אפילה, נאר עס איז געווען אן אור גדול, אן אור בתוך החושך.

און אז מען לעבט אזוי, אז מען שעמט זיך נישט מיטן אייבערשטן און מען שעמט זיך נישט מיט דעם וואס דער אייבערשטער טוט, מען טראסט דעם אייבערשטן און מען איז אים געטריי, מען טוט אביסל השתדלות – העלפט דער אייבערשטער.

עס איז געווען איינע פון די קינדער, און צוויי משפחות מיט פנים מאירות האבן זיך אריינגעלייגט צו פארשאפן א פאר דאלאר דא און א פאר דאלאר דארט, און דער אייבערשטער האט געהאלפן מען האט צאמגעשטעלט א פאר טויזנט דאלאר. אבער ווען עס איז געקומען דאנערשטאג אינדערפרי, עס איז שוין ערב שבת און מען דארף קאכן אויף שבת און זיך צוגרייטן צום הייליגן שבת, איז נאך אלס אויסגעפעלט געווען כמעט צען טויזנט דאלאר כדי צו קענען אנצינדן די עלעקטריק.

מיר האבן ברוך השם געגעבן יעדן טאג די "גוט מארגן" שיעורים. ברוך השם, דורך דעם וואס עס איז געווען א דזשענערעיטאר, האט מען געקענט זאגן די שיעורים און מען האט עס געקענט

מפיץ זיין. ברוך הוי' ברוך הוא, הודו להוי' ברוך הוא וברוך שמו, מען האט אויך געגעבן א שיעור פון אמונה פשוטה בתמימות.

## די השתדלות פון אמונה און די אפענע ישועה

דאנערשטאג אינדערפרי האבן מיר געזאגט פארן הייליגן באשעפער: מען דארף דאך טון השתדלות, מען דארף דאך האבן כמעט נאך צען טויזנט דאלאר לכבוד שבת קודש, "ליהודים היתה אורה". האבן מיר געגעבן נאך א שיעור אויף אמונה בתמימות, "התהלך עמו בתמימות", א תמימות'דיגע אמונה פשוטה, אלס השתדלות אז מען זאל האבן דאס געלט. נאכדעם האט מען מקבל געווען אז די צוויי שיעורים וואס מען האט געזאגט אויף אמונה פשוטה בתמימות, וועט מען זען אראפצושרייבן און מפיץ זיין אין א קונטרס.

אין די זעלבע צייט האט איינער פון די קינדער געמאכט א "מתיא בן חרש", און א טאג פריער האט א צווייטער פון די קינדער געמאכט א "מתיא בן חרש".

ומה עשה הקדוש ברוך הוא? איינער פון די קינדער האט דערציילט פאר איינעם פון זיין משפחה אז דא איז נישטא קיין לעקטער. ווי נאר מען ענדיגט דעם שיעור און מען לייגט עס ארויף אויף די ליניע – ממש מען קען זאגן בתוך א מינוט – האט אריינגערופן א איד און געזאגט אז ער גייט אריינרופן די עלעקטריק קאמפאני עס צו באצאלן, און עס איז טאקע אנגעצונדן געווארן.

ער האט אריינגעלייגט כמעט צען טויזנט דאלאר. מען האט צאמגענומען די איבריגע פאר טויזנט דאלאר וואס מען האט שוין פריער געזאמלט פון מענטשן און מען האט עס אריינגעצאלט, וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר.

**פארוואס דערציילן מיר דאס? הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, איר ווייסט פארוואס? כדי צו ווייזן אז מיט'ן אייבערשטן שעמט מען זיך נישט. אויב דער אייבערשטער האט צוגעמאכט די לעקטער, איז עס א שטאלץ פאר אונז. מיר האבן נישט קיין בושה, קיין צעבראכנקייט אדער קיין צוקלאפקייט פון דעם וואס דער אייבערשטער טוט, ווייל דער אייבערשטער טוט נאר גוט. דער אייבערשטער איז "טוב ה' לכל". ברוך הוי"ה ברוך הוא**, מיר האבן פון קיינעם גארנישט תובע געווען, מיר האבן קיינעם נישט באשולדיגט, און אויף קיינעם נישט געהאט קיין טענות אדער תרעומות. מיר האבן גארנישט שלעכטס געטראכט; מיר האבן נאר געטראכט: "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו". מיר האבן געטראכט אז אזוי דארף עס צו זיין, דאס איז אונזער תיקון פארן נפש, רוח, נשמה, חיה און יחידה. אזוי איז גוט, און דאס איז "אור". אור מיינט נישט קיין גשמיות'דיגע לעקטער, אור מיינט א רוחניות'דיגע ליכטיגקייט.

און הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, מיר האבן צוגעזאגט דאס מפיץ צו זיין און מפרסם צו זיין אלס א זכות אז אלע אידישע קינדער זאלן האבן אור און זאלן קיינמאל נישט דארפן צוקומען צו דעם.

אבער מען דארף וויסן: וועט מען לעבט מיט אמונה, מיט בטחון, מיט פנים מאירות, מיט אשב"ש אמונה שלום בטחון און שמחה, איז דאס לעבן זיס, גליקליך, ליכטיג און פרייליך. אלעס איז דא און אלעס קלאפט.

הערט אויס, אידישע קינדער: דער הייליגער באשעפער האט געגעבן אזא סיעתא דשמיא, אז אלעס וואס מען האט נישט געקענט טון פון מאנטאג ביז דאנערשטאג צוועלף-דרייסיג, האט דער הייליגער באשעפער אריינגעלייגט אזא געוואלדיגע השפעה, אז פון דאנערשטאג אינדערפרי וועט מען האט אנגעהויבן זיך גרייטן אויף שבת און משלים זיין אלעס וואס מען האט נישט געקענט א גאנצע וואך – מען האט נישט געקענט ריניגן אדער טון גארנישט ווייל עס איז נישט געווען קיין עלעקטריק, און איר פארשטייט אליין אז א הויז קען נישט פונקציאנירן געהעריג אן דעם – איז אלעס ברוך השם מסודר געווארן: דאס קאכן, באקן, רוימען און די וועש. אלעס איז שוין זעקס אזייגער געווען גרייט לכבוד שבת אין שטוב, הערליך צוגעגרייט אויף שבת קודש.

## די כוח פון אמונה פשוטה למעלה מן הטבע

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, אמונה פשוטה איז למעלה מן הטבע. דער אייבערשטער פריווט אונז, און מיר זאגן "יא טאטע".

מיר שרייען "טאטע!", און דער אייבערשטער ענטפערט "הנני בני, מיין קינד", און מיר ענטפערן "יא טאטע". מיר האבן ליב דעם אייבערשטן, און דער אייבערשטער האט אונז ליב.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, וועט מען לעבט אמונה, מען קאכט אמונה, מען חלומ'ט אמונה, מען רעדט אמונה, מען עסט אמונה און מען שלאפט אמונה – מען שלאפט, עסט, רעדט און

טוט אלעס מיט שמחה – דאן איז דאס לעבן גליקליכער ווי גליקליך און זיסער ווי זיס.

## די מעשה פון רבי מאיר'ל פרעמישלאנער: ווער גייט אריין אין גן עדן?

רבי מאיר'ל פרעמישלאנער זכר צדיק וקדוש לברכה האט דערציילט אזא מעשה כדרכו: מאיר איז ארויפגעגאנגען אין הימל. ער איז געשטאנען ביים גן עדן צו זען וואס דארט טוט זיך, האט ער געזען ווי עס איז אנגעקומען א רב. אויף דער וועלט איז ער געווען א רב, און די נשמה איז ארויפגעקומען צום בית דין של מעלה נאך די מאה ועשרים. ער זאגט אז ער דארף אריינגיין אין גן עדן, ער איז דאך געווען א רב וואס איז געזעצן און געלערנט און געפסק'נט שאלות. האט דער שומר אויפן טיר אים געפרעגט: "וועלכע זכותים האסטו אריינצוגיין אין גן עדן?" האט ער געענטפערט: "אויב נישט איך און מיינע חברים גייען אריין אין גן עדן, פאר וועמען דען איז דער גן עדן באשאפן געווארן? פאר די רבנים, פאר די מרביצי תורה, פאר די וואס הארעווען אויף תורה, עבודה און יראת שמים זייער גאנצע לעבן. בייטאג און ביינאכט האב איך געלערנט, פאר וועמען דען האט ער גן עדן געמאכט?"

האט דער שומר געזאגט: "יא? גוט, מען וועט איבערקוקן. האסט געלערנט תורה לשמה? האסט נישט אינזין געהאט קיין כבוד? האסט נישט אינזין געהאט קיין געלט? האסט נישט געהאט קיין אייגענע פניות?" און אזוי גייט ער אדורך די גאנצע תורה און די גאנצע עבודה, אלעס וואס ער איז אדורך, צו זען צי עס איז געווען ריין לשם שמים.

נאכדעם איז געקומען א בנן של קדושים וואס וויל אריין אין גן עדן. פרעגט אים דער שומר הפתח: "וועלכע זכותים האסטו אריינצוקומען אין גן עדן?" זאגט ער: "וואס הייסט? דו ווייסט וויפיל תעניתים, סיגופים, מקוואות, תהלים, זוהר, קבלה, נגלה און נסתר – דו ווייסט וואס ער האט אלץ געטון אויף דער וועלט?!" זאגט אים דער שומר: "זייער גוט, מען דארף אבער קוקן צי דאס אלעס איז געווען לשמה, נישט לשם פניות אדער גאווה, נאר לשם ה'. מען דארף עס גוט דורכקוקן".

פלוצלינג איז אנגעקומען אן אראנדאר, א קרעטשמער, ער קלאפט אויף דער טיר, ער וויל אריינגיין אין גן עדן. פרעגט אים דער שומר: "וואסערע זכותים האסטו אריינצוקומען אין גן עדן?" ענטפערט ער: "איך ווייס נישט, איך בין א פשוט'ער מענטש, איך האב געהאט א קרעטשמע. איך קען דיר נאר אזויפיל זאגן, אז איך האב געטיילט צדקה און מקיים געווען די מצוה פון הכנסת אורחים. ווען א איד איז געקומען צו מיר, האב איך נישט געמאכט קיין חילוק וועלכער איד דאס איז, ווער ער איז, וואס ער איז, אדער פון וואו ער קומט. יעדן איד האב איך מקבל געווען בסבר פנים יפות, מיט א שמייכל און א ווארעם הארץ. איך האב פאר יעדן געגעבן צו טרינקען בראנפן מיט לעקעך, און ווער עס האט געדארפט, האב איך געגעבן א גאנצע סעודה מיט בשר ודגים וכל מטעמים – מילכיגס, פליישיגס אדער פארווע. זומער האב איך געזוכט צו געבן עפעס קאלטס, און ווינטער עפעס ווארעמס; איך האב געטון אלעס וואס איך קען צו מאכן גוט פאר אידישע קינדער. איך האב זיך ממש אוועקגעגעבן פאר אידישע קינדער."

רבי מאיר'ל פרעמישלאנער פארציילט, אז ער שטייט דארט אין עולם האמת און ער טראכט: דא דארף מען דאך אלעס נאכקוקן – אפילו א רב אדער בנים של קדושים דארף מען דאך מברר זיין. נו, לאמיר זען וואס מען גייט יעצט טון. ווי נאר דער איד האט געענדיגט פארציילן אלעס וואס ער האט געטון, האט זיך די טיר געעפנט, און דער שומר זאגט אים: "גיי אריין!" דער קרעטשמער האט געקענט אריינגיין אין גן עדן.

זאגט רבי מאיר פרעמישלאנער: וואס איך האב געזען איז, אז אויף צדקה וחסד קוקט מען נישט נאך צי עס איז געווען לשמה אדער נישט לשמה. עס איז נישט קיין נפקא מינה; אויב אידן זענען געהאלפן געווארן דורך דיר, ביסטו א מזכה את הרבים און דו האסט זיך אוועקגעגעבן פאר אידן. דער מציאות איז אז אידישע קינדער האבן הנאה געהאט, דערפאר קוקט מען נישט צי עס איז געווען מיט פניות, גיאות, אדער נישט לשמה. עס ווערט נתקבל און די טויערן פון גן עדן עפענען זיך. דעמאלטס, זאגט רבי מאיר פרעמישלאנער, האט ער מחליט געווען אז ער גייט אויך ווערן א גבאי צדקה, ווייל אויף דעם קוקט מען נישט נאך אין הימל.

## די סגולה פון חסד פאר קינדער און ישועות

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, מען פארציילט אז עס איז געווען א איד וואס האט נישט געהאט קיין קינדער, לא עלינו ולא עליכם. איז ער געקומען צו זיין רביין בעטן א ברכה.

האט אים דער רבי געזאגט אזוי: עס שטייט אין פסוק "אלה תולדות נח, נח איש צדיק". זאגט רש"י: "תולדותיהם של

צדיקים מעשים טובים" – די עיקר קינדער פון צדיקים זענען זייערע מעשים טובים.

זאגט דער הייליגער רבי ר' בונם פון פשיסחא: אין הימל זענען דא א געוואלד מיט טויערן. איין טויער איז פאר קינדער, און ממש דערנעבן איז דא א טויער פון גמילות חסדים. די טיר פון קינדער איז פארמאכט, און עס איז נישט אזוי גרינג ארויסצונעמען פון דארט קינדער. אבער ווען מען קומט אריין אינעם טויער פון גמילות חסדים, קען מען זיך געבן א כאפ אריין אינעם טויער פון קינדער.

דער "עיקר תולדותיהם של צדיקים", דער הויפט וועג וויאזוי א מענטש איז זוכה צו האבן קינדער, איז דורך "מעשים טובים" – ווען מען טוט מעשים טובים און מען פארנעמט זיך מיט צדקה וחסד.

צדקה וחסד איז א סגולה צו האבן קינדער. איר ווייסט וואס צדקה וחסד מיינט? זיך אוועקגעבן פאר אידישע קינדער: שמייכלען צו יעדעם, פארטראגן יעדעם, סובל זיין, מוחל זיין, מוותר זיין, שמייכלען, אויפהייבן א צווייטן, געבן געלט, געבן גוטע ווערטער, און ארויסהעלפן מיט וואס מען קען. דאס אלעס הייסט גמילות חסדים.

עס איז געקומען א איד צום הייליגן חפץ חיים און זיך אפגערעדט אז עס ווערן אים געבוירן קינדער, אבער זיי ווערן ליידער נפטר קורץ נאך דער געבורט, רחמנא ליצלן, קיינער זאל נישט וויסן פון אזעלכע זאכן.

האט אים דער חפץ חיים געזאגט אז ער קען נישט קיין סגולות, אבער אן עצה קען ער אים יא געבן: "עפן אויף ביי דיר אין שטאט א גמילות חסד קאסע, בארג געלט פאר מענטשן אן ריבית. טועס לשם שמים, נישט כדי צו פארדינען עפעס. קען זיין אז דער אייבערשטער וועט דיר העלפן אין זכות פון חסד, אז דו וועסט זוכה זיין צו קינדער וואס זענען זרע של קיימא, וואס וועלן בלייבן לעבן."

דער איד האט טאקע געעפנט א גמ"ח, ער האט פארשאפט גרויסע געלטער און זיך אליין אפגעגעבן מיט דער גמ"ח. ער האט אליין געמאכט די שטרות, אפגעהיטן די משכונות, און זיך אפגעגעבן דערמיט בלב ונפש חפצה. עס איז געווארן א געוואלדיגע הרוחה ביי אים אין שטאט.

ער האט אויך איינגעפירט אז יעדעס יאר פרשת משפטים, וואו עס שטייט "אם כסף תלוה את העני עמך", האט ער צוזאמגענומען די גאנצע שטאט צו א גרויסע סעודה, און ארויסגעבראכט דעם גרויסן ענין פון גמילות חסדים. ער האט געזאמלט געלט אז אידן זאלן אריינלייגן נאך אינעם גמ"ח, און דער אייבערשטער האט געהאלפן און עס זענען אים געבוירן געווארן קינדער. ער האט ווייטער עוסק געווען אין חסד,

און ער האט זוכה געווען צו בנים ובנות.

איין טאג איז ער געקומען צום חפץ חיים און געזאגט אז דער גמ"ח איז בלי עין הרע געווארן אזוי גרויס, אז ער פילט נישט ער קען עס אליינס ווייטער פירן. ער האלט אז ער דארף נעמען א מנהל וואס זאל פירן דעם גמ"ח. דער חפץ חיים האט אים געזעצהט ער זאל עס נישט טון, נאר ווייטער פירן אליין. דער איד האט אבער געהאלטן אין איין מוטשענען דעם חפץ חיים אז ער קען נישט, ער קען נישט, ער ווערט עלטער, עס ווערט גרעסער, און ער מוז נעמען איינעם. האט אים דער חפץ חיים געזאגט: "נו, זאל מען צוזאמנעמען דעם עולם, מאכן בחירות, און אויסוועלן א מנהל."

למעשה האט מען גענומען א מנהל, און נישט לאנג נאכדעם איז איינע פון זיינע קינדער ליידער נפטר געווארן, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום. ער איז געקומען ווייניגער צום חפץ חיים, האט אים דער חפץ חיים געזאגט: "דו זעסט? חסד האלט די קינדער, חסד געבוירט קינדער, באשאפט קינדער, און העלפט אז מען זאל האבן זרע של קיימא. הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, דאס קומט פון חסד – חסד אין הארץ, חסד אין מחשבה, חסד אין דיבור און חסד אין מעשה."

די גמרא ברענגט אין מסכת בבא בתרא (דף ט' ע"א): ווער עס איז צוגעוואוינט צו טון צדקה, איז זוכה צו בנים בעלי חכמה, בעלי עושר און בעלי אגדה. און אויב ער האט נישט קיין געלט צו געבן צדקה,

זאגט דער מהרש"א אז ער זאל זען אז אנדערע זאלן געבן. ער זאל רעדן צו מענטשן זיי זאלן געבן, און פארשאפן צדקה פון אנדערע, דאן ווערט ער אויך זוכה זיין צו קינדער בעלי חכמה, בעלי עושר און בעלי אגדה.

דער חפץ חיים שרייבט אין ספר "אהבת חסד", אז די גמרא מיינט צו זאגן אז אפילו אויב ער האט ביז יעצט נישט געהאט קיין קינדער, ווערט ער יעצט זוכה זיין צו קינדער מיט די אלע

מעלות. דער חפץ חיים שרייבט ווייטער אז פיל מענטשן האבן געטון חסד און זענען טאקע זוכה געווען צו זרע של קיימא,

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער. אבער מען דארף דאס טון מתוך שמחה, מתוך אמונה פשוטה און מתוך תמימות, ווי עס שטייט "תמים תהיה עם ה' אלקיך". איינע פון די יסודות פון חסד איז אמונה – גלייבן אין יעדע אידישע נשמה און גלייבן אינעם אייבערשטן. נאר א צופרידענער מענטש קען יענעם צופרידן שטעלן. הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, זאלט איר פועל'ן אלעס גוטס, כל מיני ישועות און כל מיני ברכות. עס זאלן זיך עפענען די צינורות פון השפעות, ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. און א לעכטיגן תמיד! אמן כן יהי רצון.